

ES1AR LUGU

Enn Lohk

ES1AR'i lugu. Osa 1

1. Sissejuhatus

Eesti raadioamatörismi ajalugu algab 1924.aastast, mil kolm Pärnu koolipoissi kirjutasid selle esimese lehekülje. Ajaloo see periood, mis lõppeb 1940. aastaga on käsitletud päris põhjalikult nii tollel ajal tegutsenud amatööride poolt (Ü.Sammet, K.Kallemaa), kui ka hilisemate amatööridest asjahuviliste poolt (H.Ustav, V.Kallas). Sellest ajast on säilinud ka küllaltki palju ERAÜ tegevust kajastavaid dokumente. Kuid kahjuks sõjajärgne periood on siiani kirjeldamist leidnud vägagi tücati, ajavahemiku kohta 1946 – 1950.a. vahel on kirjapanekuid hoopis vähe ning selle perioodi esimeste aastate kohta pole teada praktiliselt mitte kui midagi. Veidi hilisemat perioodi on ajalises läbilõikes kirjeldanud T.Tomson. Aga kahjuks dokumentaalset materjali tollest ajast on säilinud vähe. Igasuguste kolimistega, mida on olnud korduvalt, on ilmselt kaduma läinud palju dokumente, mis kajastaksid seda perioodi raadioamatörismi vaatekohast või pole neid tõsimeeli hoopiski otsitud. Kuid siiski on veel elavate kirjas osa neist inimestest, kes olid Eesti pealesõjajärgse raadioamatörismi hälli juures või alustasid oma raadioamatööri „karjääriga” just neil aastatel. Eks nende kõigi kirja pandud mälestuste kogu moodustabki kokku selle ühise raadioamatörismi ajaloo alates 1946.aastast. Osa nendest isikutest on juba oma mälestused talletanud (T.Tomson, R.Kesker), osa aga lubavad selle tööga kohe pihta hakata. Üheks nendest pean ka ennast, sest astusin Vabariikliku Raadioklubi uksest sisse 1947.aasta septembris 12 aastase poisina ning olen olnud sellest ajast vahelduva edukusega seotud meie raadioamatörisiaga. Minu „sulg” jääb kaugelt alla Teo omale, kuid alljärgnevaga püüan nii hästi kui suudan anda ülevaate oma tegevusest raadioamatörisi õpipoisina ning hiljem juba selle hobi sellina.

Ma olen püüdnud seada endale eesmärgiks kirjeldada kogu oma seotust meie hobiga just lähtudes isiklikust vaatenurgast. Kuid juhus on mulle kätte mänginud ka mõningaid dokumente, ajakirju ja ka ajalehtede väljalõikeid, mis võimaldavad mu mälestusi veidi rikastada faktilise materjaliga. Sellised vahelugemised olen eraldi tähistanud. Lisaks püüan edasi anda ka mõningaid olustikulisi pilte neist möödunud aegades nii, nagu seda tollajal nägi üks poisike. Usun, et see osa kogu loost pakub muidugi huvi kõigepealt kirjutajale endale.

Kahjuks meie raadioamatörisi taaskäivitamise peamised „vedurid” - A.Isotamm, A.Jätmar, A.Talvet, A.Ahend, K.Kallemaa ja G.Rajasaar on juba superleviku maadel, kuid veel on elus V.Kallasmaa, K.Madisson ja ehk ka V.Naissaar. Oleks ju viimane aeg kellelgi salvestada nende mälestusi noist esimestest sõjajärgsetest aastatest. Ehk peaks seda tegema meie ühingu ajaloo toimkond?

2. Veidi üldist tagapõhja

Olen sündinud Kunda linnas 1935.aastal. Minu isa oli siis Kunda algkooli direktor ning me elasime koolimajas asuvas direktori korteris. Olles täpne, pean ütleva, et minu sünni ajal ei olnud uut koolimaja veel olemas, kool asus vanas mõisahoones teiselpool Kunda jõge. Aga seda ma muidugi ei mäleta, sest varsti peale minu sünni sai valmis ka uus ja sellel ajal kaasaegne koolimaja, mille saal täitis ka Kunda rahvamaja saali kohustusi. Koolis oli 6 klassiruumi, käsitööklass, milles õpetati õpilastele raamatute köitmist, õpetajate tuba, direktori kabinet, väike võimla ja juba mainitud suur saal lavaga ja garderoobi ruumidega. Keldris oli üks igavene huvitav ruum – kooli katlamaja. Maja ühes otsas olid eraldi sissekäiguga mõned korterid: direktori korter teisel korrusel ning kütja onu Kaasiku ja kooli koristaja tädi Marta omad esimesel. Kooli taha istutati tammik ja kooli ees oli kaks suurt muruplatsi, mille pügamine oli minu isa mureks. Koolimajas õpetajate toa seinal oli üks lõpmatult põnev riist, mida nimetati baromeetriks ja kui taheti teada millist ilma on homseks oodata, tuli tema klaasi peale enne koputada.

Kunda oli siis veel päris väike. Minu sünni ajal oli ta veel alev ja linna õigused sai ta alles 1938.aastal. Tema keskus asetses siis küllaltki väikesel maa-alal tehase lähedal ja seetõttu olid kool, apteek,

postkontor, kaitseliidu maja, politsei ja paar poodi kõik üksteise naabruses. Postkontoris olin ma sagedane külaline. Meil oli hea läbisaamine postkontori ülema Sarapikuga ja ta perega ning seetõttu ma võisin seal vabalt ringi käia. Kohutavalt huvitav oli valgevases telegraafi aparaat. Oli nii põnev vaadata, kui lindile tekkisid punktid ja kriipsud. Siis kuulsingi esimest korda nimetust „morse”. Aeg-ajalt, peale seda kui onu Sarapik oli midagi õiendanud aparaadi juures ja midagi nagu kella üles keeranud, lubati ka mul toksida morse võtmega ja imetleda, kuidas paberlindile tekkis vastavalt vajutusele jälg. Teine huvitav asi oli onu Kaasiku korteris asuv raadio. Iga kord, kui see sisse lülitati, ütles raadio: „Siin Tallinn, Tartu ja Türi. Nüüd kuulete vanatantsu muusikat”. Mulle jäi sellest mulje nagu muusika jaoks see kast ongi olemas. Kuid siis vist 1938.aastal tekkis ka meile raadio. Isa ütles selle kohta, et see on „Blaupunkt”. Sain sellest aru nii, et onu Kaasikul on raadio ja meil blaupunkt. Alles nüüd hiljem tegin fotode ja teatmiku järgi kindlaks, et see oli „Blaupunkt 5W86”, mida toodeti 1936/37. aastatel ja oli kokku 8-lambiline, siis vägagi moodne super, mida iseloomustas vertikaalne trummel-skaala. Selle raadioga olid asjad nii, et nii minul kui ka mu minust nooremal vennal oli selle puudutamine rangelt keelatud. Ja huvitav oli veel see, et kui isa ütles, et olge tasa, ma tahan kuulata päevauudiseid ja kui ta blaupunkti sisse lülitas, tulidki päevauudised! See oli mulle tükiks ajaks suureks mõistatuseks - kuidas siis ikka nii, et kui isa aga tahtis, siis nad tulidki? Põnev oli ka isa töölaual asuv telefon. Siiani mäletan ta numbrit – 21. Alguseks tuli paar tiiru vändata aparaadi küljes olevat vända, siis öelda: ”palun Uusvälja poodi” – ja olge lahked, poodnik Uusvälja enda hääl vastaski! Ja kõne lõpuks tuli veelkord kaks korda keerutada vända. Söögitoas oli veel üks põnev koht. See oli isa relvakapp. Ta võttis osa laskevõistlustest ja vist küllaltki edukalt, üks kapiriinul oli igatahes täis küll karikaid, küll kristallvaase. Lisaks sellele oli ta ka päris usin jahil käija. Ja nii olidki kapis üks parabellum, brauning, väiksekaliibriline sportpüss, kaitseliidu vintpüss ja kaheraudne jahipüss. Sellest kapist pidime end hoidma aupaklikus kauguses. Mulle pakkus see mööbliese huvi seetõttu, et isa täitis oma jahipüssi padruneid ise ning kui papist hülssi oli pandud püssirohi ja haavlid ning peale tropp, tuli padruni servad valtsida sisse. Selleks oli üks väike vändaga ringiajatav seade ning see oligi minu töö, mida tegin suure innuga, sest isa maksis iga padruni pealt 5 senti, aga ühe sendi eest sai kioskist kaks „Tilk Piima” kommi.

Siis hakkas peale ajaloo keeristorm. Esimesed viited sellele oli Poola allveelaeva „Orzel” põgenemine Tallinna sadamast, mille järgi ka kogu kaitseliit aeti jalule patrullima pikki mereranda, nende seas ka isa. Teiseks sündmuseks oli vigastatud Vene pommitaja hädamaandumine Soome sõja ajal Kunda linna serva. Meile, poisikestele oli see igavesti põnev lugu vaadata seda lennukit, mida valvasid kaitseliitlased püssid seljas. Ei olnud ju varem nii lähedalt lennukit nähtud. Siis tulid venelased, punaarmeeelased. Neid oli päris palju. Kuhu nad olid majutatud ei tea, kuid päeviti harjutasid nad kooli lähedal niidu peal lipukestega semafori andma. Paarsada soldatit olid väljal ja üks ülemus näitas ees kastil seistes ette ja teised tegid aga järgi. Nagu aga edaspidine ajalugu näitas, polnud sellisest sidepidamise viisist tegelikus sõjaolukorras tuhkagi kasu. Talvel oli aga põnev näha nende aerosaani. See oli valgeks värvitud soomusauto suuskadel ja propelleriga tagant. Kurseeris läbi linna sadamasse ja tagasi, keerutades üles suurt lumepilve. Postkontori uksele pandi seisma püssiga madrus, kelle mütsilindi pealt asjata proovisime välja lugeda kirjutatut. Ei olnud me varem näinud ka ei sääresidemeid ega ka talvel torniga mütse. Meid puudutas kõik see esialgu niipalju, et tühjaks viidi isa relvakapp, siis viidi ära raadio ja lõpuks ka telefon. Ning ma kaotasin ka oma esimese sõbranna. Ta oli minu vanune tsemenditehase meistri tütar ja kõigile arusaamatutel põhjustel sattusid ka nemad küüditatute hulka. Sõja puhkedes sattusime ka meie sündmuste turbulentsi ning lahkusime jäädavalt Kundast.

3. Nii see algas.

1945.a. sügisel kolisime Tallinna, kus saime korteri Kassisaba piirkonda Raudtee tänavale. Maja number oli siis 47, sellele järgnevate aastate jooksul muudeti nii maja numbrit kui ka tänava enda nimetust – Tehnika tänavaks. See piirkond asub raudtee ääres, Endla tänava viaduktist Paldiski maantee poole. Siis ei olnud muidugi veel viadukti, vaid kitsas Endla tänav, milline oli Koidu tänavast edasi kruusaga kaetud auklik tee ja läks üle raudtee, mille tõkkepuu valvuri pere elas ülesõidu juures olevas majakeses. Ka Raudtee tänav ise lõppes naabermaja ees ja sealt edasi kuni Paldiski maanteeni oli ainult jalgrada. Mind pandi Tallinna 22. Keskkooli (endine ja nüüd jällegi Westholmi gümnaasium) neljandasse klassi. Ka kõik naabruses elavad poisid käisid samas koolis ja neist üks ka minuga samas klassis. Temast tuleb veidi juttu veel eespool. Sel ajal sattus mulle näppu Johannes Käisi raamat füüsikast. Kahjuks ei mäleta selle nime, vist oli „Füüsika kõigile” või midagi sarnast. Selles raamatus oli populaarses vormis kirjeldatud igasuguseid füüsikalisi nähtusi ja nende rakendusi. (J.Käis oli eesti koolipedagoogika rajajaid ning oli ka

ajal, mil isa noore õpetajana ise oli pedagoogiks Võru Õpetajate Seminaris, selle seminari direktoriks. Arvan, et see oli isa, kes mulle selle raamatu kätte sokutas). Mina olin sellest raamatust vaimustuses, sealt sain ma teada, kuidas töötab telefon, kõrvaklapp või telegraafi aparaat. Naabripoisi ja klassivenna Hennoga otsustasime teha meie kodude vahele telefoni. Alul kavatsesime teha telegraafi aparaadid, sest meil kummalgi ei olnud ei kõrvaklappe ega ka mikrofone. Kuid see projekt tuli kõrvale heita, kuna me ei osanud kuidagi linti käima panna. Eks siis tuli realiseerida telefoni projekt. Mina alustasin sellest, et läksin „täikale” ja ostsin sealt elektromagneti.

Vahelugemine 1

Täika oli sisuliselt sõjajärgses Tallinnas üks suur kaubanduskeskus, kus müüdi kõikvõimalikku kraami ja oli võimalik osta jällegi vajaminevat. See oli aeg, kus riiklikus kaubandussüsteemis oli kauba valik olematu. Asus ta sellel maa-alal, kus praegu asub bussijaam. Seal oli nii laudadest kokku löödud turulette kui ka oli püstijala äritsemise osa. See oli tollel ajal küll ainukeseks kohaks, kust oli võimalik hankida raadiodetaile, nii väga vanu kui ka sõjaaegsetest seadmetest pärit.

See oli küll veidi suurem, kui olin näinud kõrvaklappides olevat ja ka raamat ei andnud mingeid täiendavaid näpunäiteid, siiski sai see kõrvaklapp isa abiga tehtud. Isa tegi mulle puuklotsi sisse augu, kuhu kinnitasime magneti ning lõikas ka plekist (arvan, et see oli vana konservikarbi plekk) välja membraani. Igatahes sai asi valmis ja kui taskulambi patareiga proovisin, krõbises see küll. Kusagilt prügimäelt saime vana transformaatori, mille mähise traadist vedasime ühe liini. Teiseks liiniks sai maa. Ja asi töötas! Kuna me ei saanud aga kuidagi korraldada helistamist, siis leppisime hommikuseks mingiks kellaajaks kokku, millal me mõlemad „toru” võtame, et kooskõlastada uksest väljumise aeg kooli minekuks. Selle telefoniliini ajalugu ei olnud kuigi pikk, sest iga omavahelise tüli puhul tõmbas üks meist ka liini maha. Kord või kaks me seda isegi parandasime, kuid lõpuks jäigi asi katki. Siis tabas meid see „õige haigus” - sattusime vaimustusse võimalusest kuulata raadiot omatehtud detektoraparaadiga. Ei tea enam, kust kohast me saime esimest teavet sellisest aparaadist, kuid kuna meil ei olnud siis raadiot, oli see idee aga kütkestav küll. Selles meie kätte sattunud kirjelduses mainiti, et kõrvaklapid peavad omama takistust 2000 oomi, mul aga midagi taolist ei olnud. Tuli minna täikale ja teha „turu-uuring”. Selgus, et hinnad klappidele kõikusid 50 -120 rubla vahel. Sellist raha aga minul ei olnud. Siis sai proovile pandud minu organiseerimisvõime. Mina ja vend saime kumbki koolilõuna jaoks 10 rubla nädalas. Ei mäleta, mida ma vennale andsin või kuidas ma talle asja selgitasin, kuid kolme nädala pärast oli mul juba 60 rubla käes. Järgmisel pühapäeval oli kohe käik turule ja seda peab siiani tõdema, õnnelik käik. Selle raha eest sain ilusad, kahe riidega kaetud vedruga kõrvaklapid, millede tagaküljes oli kiri U.S. Signal Corp. Nad olid tõesti korralikud klapid ja olid pikka aega mul kasutusel.

Peamine eeldus detektorvastuvõtja tegemiseks oli niisiis olemas. Kirjelduses oli öeldud, et aparaat tuleb monteerida eboniidist plaadile. Seda asendas edukalt kunstsarvest plaat (oli selline kaseiinist toodetud materjal, mida valmistas Tallinna Kunstsarve Vabrik Tulika tänaval ja mille toodangu praaki leidsime prügimäelt). Selle saagimine, nagu mäletan, oli aga tõesti üks tülikas toiming. Puksidega oli probleem, täikal oli nende hind kõrge ning tuli otsida muid lahendusi. Keegi soovitas minna telefoni kaugejaama hoovi nurka üle vaatama nende prügi. See kaugejaam asus Mulla tänaval ja nüüd vist on selle koha peal koolimaja. Väravas oli muidugi valvuritädi, kellele tuli kuidagi osata läheneda, et ta laseks meid läbi. Muidugi oli seal meile kasulikku palju. Sealt leidime getinaksi sisse valtsitud pukse, mida tuli hiljem sealt välja koukida ja tiheda istuga sisse pressida kunstsarvest plaati puuritud auku. Poolid tuli kerida endal. Kirjeldustest leidsime näpunäiteid küll lapikpoolide valmistamiseks, mida keriti radiaalselt pilutatud pappkettale traati piludesse kerides nii, et traat igas pilus läheb papi teisele küljele, kui ka „leedionpoolide” kerimiseks. Viimase kerimiseks tuli teha puust silindriline alus, millele raadiuse suunas oli vaja sisse lüüa kahes reas naelu, kusjuures ridade vahe oli ca 15 mm. Siidisolatsiooniga traat tuli kerida selliselt, et kahe naela vahel oli ta ühes reas, seejärel läks ta üle teise ritta, kus jooksis jälle kahe naela vahele. Niimoodi kerides tekkis kärje moodi pool. Seda tuli liimiga immutada, naelad välja võtta ja pool oli valmis. Detektori kristall tuli alul osta täikalt, kuid need ilusad kristallihoidjad olid jällegi kallid, mistõttu see sai ise tehtud. Esimesed aparaadid tuli teha püsikondensaatoriga võnkeringiga, lihtsalt pöördkondensaatoriks ei jätkunud ressursse. Antenni vedasin maja kahe korstna vahele ja põnevust kui palju, kui kristallihoidja traatnõelaga sai kristalli pinnalt otsida seda punkti, milline „töötas”, s.t. detekteeris ja kõrvaklappides kuuldus Tallinna raadiojaam. Kahel klassivennal olid kodus firma detektorvastuvõtjad, valmistatud ilmselt 1920-1930. aastate vahel. Need olid uhked lakitud kastid, millel oli peal vahetatav pool, klaastorus asuv kristallihoidja ja nupud igasuguste reguleerimiste jaoks. Eks sealt

sai meid täiendavaid ideid ning kui õppisime ise kristalle valmistama väavli ja seatina sulami õige jahutamisega - olime siis juba kõvad isetegijad.

Viiendas klassis olles, s.o. 1946.a. kuulsin kelleltki, et Tallinnas on olemas Pioneeride Palee, kus pidi olema ka raadioring. Pioneeride Palee asus siis Tõnismäel, Suur-Ameerika ja Tuvi tänavate vahel asuval maa-alal. Tema kasutuses oli 2 kivimaja ja pikki staadioni (nüüd on seal tenniseväljakud) taga oleva nõlvaku servas asuv baraki tüüpi puidust vana hoone, kus asusidki raadioring ning mudellennu ring. Raadioringi käes oli kolm ruumi. Ringi juhendas alul keegi Utkin, kes oli kaugõppe üliõpilane Leningradi mingis raadiotehnilises instituudis, kuid kes rääkis perfektselt eesti keelt. Ta käis küllaltki tihti Leningradis ja tema tõigi mulle sealselt täikalt minu esimese mõõduriista. See oli üks väikesegabariidiline Wehrmachi päritoluga kilbi alalispinge voltmeeter, millel asuva surunupu abil sai muuta piirkonda, kas 3 või 300 V. Raadioringis nägin esmakordselt venekeelset ajakirja „Radio” ning ühes tema numbris (nüüd olen teinud kindlaks, et see oli 1946.a. nr.4/5) oli üks lampvastuvõtja ehituskirjeldus, milline kasutas kahekordset patareitoitega trioodi CO-243, üks pool töötas detektorina, teine madalsagedusvõimendajana. Šassii jaoks vajalik plekitükk sai toodud jällegi prügimäelt, kogu vajalik metallitöö sai tehtud köögis, jootmistöö elutoas, kus minu kasutuses olev territoorium ema suureks meelehärmiks pidevalt laienes mööda põrandat laiuli oleva kolu tõttu. Toiteks vajaliku anoodpatarei ostsin Kopli tänavalt vabrikust „IKA” (hiljem need ruumid ja tootmine anti üle ”Normale” ning anoodpatareide tootmine lõppes peagi). See oli ilus patarei, mille elementideks kasutati taskulambi patareis olevaid elemente. Temal asuvad puksid võimaldasid saada erinevaid pingeid. Vajaliku lambi küttepinge sain telefonielemendist. Mäletan, et selle aparadi valmimise järel jäin haigeks ja aparati kuulates möödus aeg voodis kiirelt. Kuni kõigepealt sai tühjaks küttepinge allikas, siis veidi mõeldes võtsin küttepinget ka selleks ajaks juba väsinud anoodpatarei elementidelt kuni seegi kustus.

Pioneeride Palee raadioringi perioodi kuulub ka üks seik, mida ma vanemaks saades olen sügavalt häbenenud. Ma ei tea siiani kust toodi sinna oma paarkümmend vana raadioaparati. Need olid kõik veel 20-te aastate tooted, lambid reas peal, või siis kaane all, liigutatavad leedionpoolid, montaaž tehtud kõik kruvide alla. Uhke värk (tänapäevase arusaamise järgi), kuid me vajasime detaile. Oli ju nii vajalik saada 100 cm mahtuvusega võrekontensaatorit või lambi küttereostaati või siis midagi muud. Ja nii nad ära lammutati. Mingil põhjusel lahkus meist Utkin ja asemele tuli raudtee sidest Ivanov. Mis rahvusest ta oli, ei tea. Kuid eesti keelt rääkis ta nagu eestlane ja alati kandis ta raudteelase pagunitega mundrit. 1947.a. septembris, kui olin juba kuuendas klassis, sain ilmselt temalt teada, et on olemas raadioklubi, kus võib õppida radistiks ja raadioamatööriks. Ka selle klubi asukoha sain temalt teada ja nii ma ühel õhtupoolikul peale kooli läksingi seda klubi otsima.

4. Tallinna Raadioklubis

Esmakordselt sisenesin raadioklubisse, mille tegelik ametlik nimetus oli sel hetkel ENSV OSOAVIAHIMI Vabariiklik Raadioklubi (kuigi pitsatil oli veel ENSV OSOAVIAHIMI Side Klubi), 1947.a. septembris. Ronisin Lai tänav 1 esimesest paraaduksest sisse ja sealt kolmandale korrusele. Sellel korrusel läks trepi mademilt kaks ust, parempoolne oli korteri uks, vasem aga viis klubisse. Sisenedes sattusin esikusse, kust otse viiva ukse kaudu sattusin klubi kantseelisse. Olin muidugi ähmi täis ja ilmselt selle tõttu ei mäleta, kellega ma seal rääkisin. Aga jutu sisu oli umbes selline. Peale oma soovi esitamist küsiti minult mu vanust. Olin siis 12 aastane. Selle peale arvati, et minusuguste poiste kohaks on Pioneeride Palee. Kui teatasin, et sealt ma just tulen, avaldas keegi arvamust: „noh, las proovib“. Mulle teatati siis, et järgmine III järgu radistide kursus algab 15.detsembril ja tulgu ma õigeks ajaks kohale.

Vahelugemine nr.2

See on hämmastav, et vaatamata lugematute kolimiste arvule on säilinud raadioklubis kursuste läbinute kohta andmed ühes Margoti (kellest tuleb jutt eraldi) käekirjaga kirjutatud kaante vahele köidetud päevikus nimega „Kursuste lõpetanuid”, mis algab 05. augustiga 1946. Siit saab teada, et alles äsja moodustatud raadioklubis algasid mitut liiki kursused: III järgu radistide, instruktorite ja UKV telefonist-operaatorite (selliselt on päevikus kirjas) ettevalmistamiseks.

5.augustil 1946.a. lõppes esimene III järgu radistide kursus. Selle kursuse lõpetas 5 inimest, nende hulgas ka hilisem amatöörijaama UR2AG omanik K.Apri ja Roland Kesker, UR2AE, kelle nimega on seotud klubi kollektiivradiojaama UR2KAA areng ning esimese põlvkonna raadiosportlaste kasvatamine.

2. jaanuaril 1947 alustas esimene instruktorite kursus, mille maht oli 300 tundi. Antud kursuses osalesid sellised vanema põlve amatöörid kui A.Jätmar (ES4F), A.Talvet (ES4E, hiljem UR2AH), A.Isotamm (ES5F, esimene ERAÜ president), klubi töötajad R.Kesker (UR2AE) ja V.Naissaar, hilisemad amatöörid I.Ambos (UR2AF) ning K.Apri (UR2AG), hiljem tuntud raadiokonstruktorid K.Peil ja E.Parve ning nüüd kuulus helitehnik H.Pedusaar. Instruktorite teine kursus toimus 01.09.1947-11.05.1948 ning selle lõpetas 15 inimest. Rohkem neid kursusi ei peetudki.

Teine III järgu radistide kursuse lõpetas 21.01.1947 juba 14 inimest, nende hulgas ka K.Madisson, UR2AI ja E.Kesker, (UR2DZ, hiljem ES1DZ). Teised nimed aga täna ei ütle mulle midagi. Kolmandast lennust, mis algas 27.04.1947 ja mille lõpetas 18 inimest oli „saagi” hulgas A.Talvet (UR2AH), I.Ambos (UR2AF), V.Kukk (hiljem ES1TM), H.Pedusaar, hilisem teadur U.Siitan ja arhitekt U.Rosme. Neljanda kursuse kohta on juba teada nii alguse kui ka lõpu aeg: 7.04.1947- 5.10.1947. Sellest lennust on tuntud H.Jüssi (UR2OM) ja H.Kallas (UR2AW ja ES1AW). Viies grupp (15.09 1947-14.12.1947, lõpetajaid 19) andis I.Talviku (UR2AN) ja kuues grupp (15.12.1947-20.02.1948, lõpetajaid 33) andis V.Kallasmaa (klubitöötaja), M.Sinisoo (teadur ja diplomaat), V.Eomois (ES2AD), E.Kaljulate (ES1CJ), E.Lohk (UR2AR ja ES1AR). Seitsmendast lennust (11.03.1948-11.05.1948, 18 lõpetanut) on pärit T.Tomson (UR2AO ja ES1AO) ning Ü.Rätsep (UR2CR ja ES1CR). Kaheksandast lennust ei ole amatörisemiga keegi seotud. Üheksandast lennust (14.09.1948-19.11.1948, 30 lõpetajat) tuli 2 „meie meest”: I Ottoson (UR2DB) ja R.Talvik (UR2AP). Kümnes lend (06.09.1948-30.11.1948, 14 lõpetajat) ei ole jällegi jätnud jälgi, kuid üheteistkümnes lend (aeg ei ole teada, 10 lõpetajat) andis tuule tiibadesse A.Kallastele (UR2CW ja ES2CW).

UKV (lõputunnistusel on siiski UKW) operaator- telefonistidekursused algasid 01.11.1947 ning neid kursusi oli kokku 6 gruppi, nende hulgas olid ka paljud hilisemad amatöörid. Neid kursusi viis praktiliselt läbi V.Kallasmaa.

Mainitud kursustega lõppeski see periood, mil asjast huvitatud noored tulid vabatahtlikult end harima nii raadiotehnika kui ka sidepidamise alal. Edaspidi käivitus raadioklubis kutsealuste ettevalmistamine sõjakomissariaatide poolt saadetud kontingendile. Esialgu valmistati ette sideväelasi. Sellest väljaõppest tuli ka mõningat täiendust raadioamatööride perre. Kuid siis muudeti väljaõppe profiili ning klubis tuli hakata väljaõpet andma raadiolokaatorite operaatoritele. Ning siit enam täiendust raadioamatörisemile ei tulnud.

Muidugi tulin ma õigel ajal kursusele, omamata päris head ettekujutust sellest, mis mind ees ootab. Kui sisenen klubi esikusse, siis tuli minna vasakule, töökoja ruumi. Seal oli akna all töölaud kahele klubi töötajale, instruktoritele V.Kallasmaale ja V.Naissaarele. Esimene neist viis läbi neid UKW (nüüd ULL) kursusi, teine aga juhendas konstruktoreid. Nende osa oli muust ruumist veel kahe kapiga eraldatud. Ruumi esimeses osas olid töölaud asjaarmastajatele-raadiokonstruktoritele. Ühel töölaual oli üks puurpink 3-faasilise mootoriga, mida tuli läbi mahtuvuse käivitada 1-faasilisest võrgust. Ma mäletan, et minu kursusel käimise alul oli seal ainult üks primitiivne kerimismasin trafode tegemiseks, kuid peagi tekkis sinna (ei tea kelle tehtud see küll võis olla?) üks täiuslik kerimismasin, mis võimaldas kerida trafosid ja ka ristmähisega poole. Iga keritava traadi läbimõõdu jaoks oli ette nähtud paar õigeid vahetatavaid hammasrattaid. Pink oli väga populaarne, sest valmis võrgutrafod olid suureks defitsiidiks. Pingi taha pääses ainult graafiku alusel. Ühe laua peal oli A.Jätmari poolt valmistatud 500 W saatja lõppastme makett. Mind tõsiselt hämmastas selles kasutatud põrsa suurune lõpplamp. Sellest töökoja ruumist läks edasi kahetiivaline uks õppeklassi. Õppeklassis olid neljas reas laud, ees paremal oli aga instruktori laud, millel asus ka morse õppimiseks vajalik toongeneraator. Sisenedes klassi oli vasemal seinal üks tahvel ning kahel suurel lehel regeneratiiv-vastuvõtjate 1-V-1 ja 0-V-1 skeemid ning eraldi lehel Q-kood ja amatöör-žargoon. Selles ruumis mööduski minu III järgu radisti kursus. Esimesel päeval tehti meile ekskursioon klubi kollektiivradiojaama, kuhu pääses kantselei tagaseinas oleva ukse kaudu. Vist küll see käik sinna võluruumi määras ära minu eluaegse hobi. Jaama enda sisustusest tollel hetkel ei ole mulle mällu talletatud muud midagi, kui vaid äärmine põnevus, mida mulle see ruum sisendas.

Esimest „piiksu” tundi alustas klubi toonane ülem A.Ahend. Sellest mäletan ainult tema õpetust kuidas tuleb telegraafivõtit käes hoida. Piltlikuks tegemiseks demonstreeris ta seda parema käega vasaku käe põialt tastides. Edaspidi andsid telegraafi tunde alul Margot, seejärel enamuse kursusest Roland Kesker, keda aeg-ajalt asendas Heiki Kallas. Kursuse lõpetamisel pidi veatult vastu võtma ja saatma 60 märki minutis. „Piiksu” harjutamine ei tekitanud mulle mingeid raskusi. Olid aga ka raadiotehnika loengud. Kuid kuna minu üldteadmised sel ajal elektrotehnikast olid veel olematud, sain kogu sellest jutust aru ainult „üldiselt”.

Kursusel tuli käia 3 (vist) korda nädalas, õhtul, pimedas. Oli ju alles 1947.aasta. Sõiduteed ja kõnniteed olid puhastatud, kuid varemed olid veel puutumatud. Tänavavalgustust ei olnud. Klubisse minekuks ja tulekuks oli kaks teed - kas läbi linna, kus Harju tänav oli täielikult ja Endla tänav osaliselt varemeis või siis mööda Tehnika tänavat, pikki Šnelli tiikki ja Nunne tänavat. Mineku ja tuleku ajal oli pime. Kuid ei mäleta, et oleks põhjust olnud midagi karta. Minuga olid kursusel paar poissi, kellega lävisin veidi tihedamalt. Üks neist oli Martin Vedru, tuntud oma-aegse amatööri ES2C poeg. Kord kutsus ta mind endale koju. Nad elasid Nõmmel Nurme tänaval ühekordses puumajas. Kuna isa oli 1941.a. arreteeritud otse RET-is töökohalt ja seejärel kadus teadmatusse, oli perel sõjajärgsel raskel ajal toimetulekuga probleeme. Martin näitas mulle siis seda vähest, mis oli isast järgi jäänud. Meeles on sellest isa ilusti marmorist alusele tehtud dupleksvõti. Siis sain ma kingiks temalt 1935/36-tel aastatel ilmunud ajakirja „Raadiotehnika” üksikuid numbreid. Selle ajakirja kõigis numbrites oli ka lõik „Uudiseid Eesti lühilaineamatöörade tegevusest”, mille sisu pakkus mulle naudingut seevõrra, et lugesin korduvalt neid lõike kuni nende sisu muutus mulle justkui elavaks. Samuti oli seal, mitte küll kõigis numbrites, eraldi üks nurk - „Lühilained”, milles anti aparatuuri ehituskirjeldusi. See oli minu esimene eestikeelne amatöörismi käsitlev kirjandus.

Mulle on Martinist jäänud mälestuseks ka üks 1948.a. jaanuaris ajalehes ilmunud foto, kus teda ja mind on pildistatud klubi raadiojaama taga, mõlemal käes telegraafi võti. Kahjuks Martinist ei tulnud oma isa huviala jätkajat.

Enn Lohk ja Martin Vedru õpivad klubi kollektiiv raadiosaatja kasutamist

Pilt näitab tolle aja trüki kvaliteeti. Tagaplaanil on näha Jätmari tehtud uut UR2KAA saatjat.

Teine poiss, kellega ma sain hästi läbi, oli Ernst Mahoni. Tema elas koos oma emaga ühes väikeses majas Siimoni (nüüd Ahtri) tänaval, mis on nüüd juba ammu tänava laiendamise tõttu lammutatud. Ma olin tema peale kade, sest kogu nende elamine oli igasugust raadiokolu täis, kuna minu ema aga jätkuvalt piiras minu territoriaalset ekspansiooni. Ernst kutsus mind ükskord OFI lattu, kus tema oli ilmselt varem korduvalt käinud.

Vahelugemine nr.3

Sõjajärgsetel aastatel oli üheks põhiliseks allikaks, kust oli võimalik saada trofee ja landleasinguga siiapoolsele sattunud sidetehnikat ja relvastusest mahakantud aparatuuri OFI (Otdel Fondovogo Imuštšesvta) ladu. Muidugi see kraam, mida sealt sai, oli tihti juba rüüstatud. Üldiselt mulle jäi arusaamatuks, kas oli olemas ka mõni legaalne tee, kuidas sealt kraami kätte saada. Kuid täiesti tõrgeteta töötav skeem oli see, kui maksti lao ülemale Lemeševile nõutud summa peo peale. Ladu asus esialgu Ahtri tänava ja rannajoone vahel, hiljem ta asukoht samas piirkonnas muutus ja oma eksisteerimise lõpetas see asutus Paldiski maanteel nüüdse Mustjõe trolli peatuse lähedal. Alul oli laos palju Wehrmachi kraami. Sealt pärinesid ka 1955.a kevadel 4 amatööridele kätte sattunud tolle aja tippvastuvõtjat E52b. Kuid peab ka märkima ilmselt fakti, kus meie piirkonnast olid trofee kraam kohe

peale sõda välja viidud. Seda on näha 1946. ja 1947.a. ajakirjas „Raadio”toodud fotodelt – Moskva amatööridel oli kasutusel juba siis E52 ja Lo6k39 vastuvõtjaid.

Minu esimene seiklustega käik sinna lattu lõppes sellega, et sain ühe saksa armee umformeri ja taskutäie erinevaid raadiolampe. Umformeri alumiiniumist kastist sai hiljem tehtud mitu šassiid ja temast pärit kõrgsagedusdrossel leidis kasutamist minu esimeses lühilaine vastuvõtjas.

5. Esimesed sammud lühilainetel

Kursusel käimise ajal sai mulle selgeks, et vajan amatööride kuulamiseks lühilaine vastuvõtjat. Üks sellise minule sobiva vastuvõtja skeem ilmus 1939.a. 20. oktoobri „Raadiolehe” raadiotehnika nurgas. See oli Paul Sammeti, ES7D, poolt koostatud 0-V-1 LL vastuvõtja kirjeldus. Hiljem ma nägin selle kirjelduse originaali A.R.R.L. 1938.a. „Handbook”-is. Vastuvõtja jaoks oli vaja lampe. Klubis sellest rääkides pakkus V.Kallasmaa oma kapist mulle 2 väga iseäraliku kujuga lampi koos pesadega, öeldes, et need on just selleks otstarbeks õiged lühilaine lambid. Need olid mu esimesed RV12P2000 lambid. Nendega hoolsalt tehtud vastuvõtja aga vaatamata montaaži mitmekordsele kontrollile ei läinudki tööle. Hiljem selgus, et Raadiolehes ilmunud skeemil oli trükiviga sees ja minu teadmistest ei jätkunud selle elementaarse vea parandamiseks.

Lõpetasin III järgu radistide kursuse 20. veebruaril 1948 ning kuna

ENSV OSOAVIAHIMI
TÕEND

Sm. Lohk Enn Juhon
sündinud „25” 1935 a. lõpetas
„20” 1948 a. Nabarinliku
Raadioklubi poolt korraldatud III järgu amat. radistide
kursuse hindega nabarinlik
Nabarinliku Raadioklubi kvalifikatsiooni-
komisjoni poolt omistati sm. Lohk E. J.
III järgu amat. radistide kutse (komisjoni akt nr. 2
„20” 1948 a.)
„24” 1948 a.

Kvalifikatsioonikomisjoni esimees
P. K. P. K.
(allkiri)
Raadioklubi ülem
P. P. P.
(allkiri)

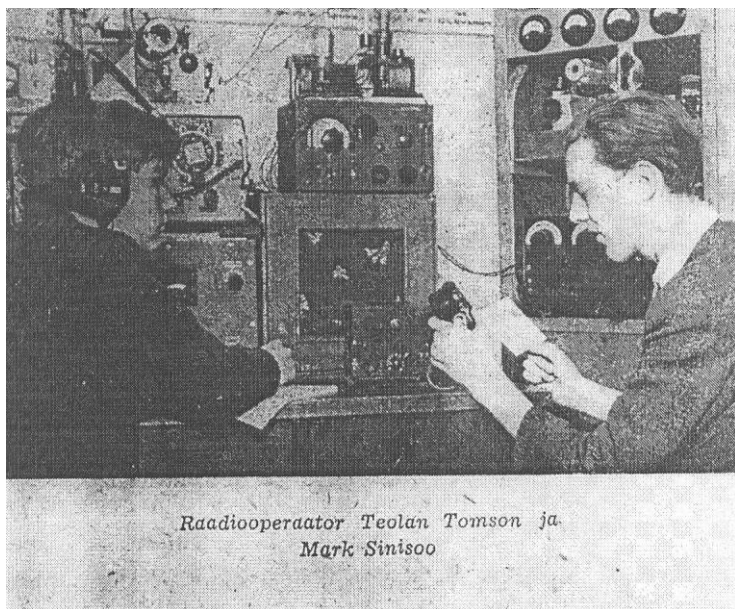
Trükikoda „Ühiselü”, Tallinn. VIII 1947. T. 1394. Tiraaž 2000.

Selliselt nägid välja kursuste lõpetamise tõendid. Nad olid trükitud pruunile õhukesele papile ja olid seetõttu halvasti loetavad.

just samal ajal käis ka instruktorite kursus, siis palusin end sellele kursusele registreerida. Kuna raadiotehnikast arusaamiseks ei olnud veel mingit baasi (olin just saanud 13 aastaseks), huvitas mind rohkem morse vastuvõtmine, sest kursuse lõpetamiseks pidi oskama vastu võtta ja saata 100 märki

minutis. Kursuse lõpetasin 11.05.1948.a. Enne kursuse lõpueksamit olid konsultatsioonid, mida andis Naissaar. Hästi on mees see, et kui ta küsis, millest me aru ei olnud saanud, oli kaunis üksmeelne vastus: neutraliseerimisest. Sellele järgnes pikk seletus ja küsimus: "Kas on nüüd selge?" Vastus oli eitav. Peale kordusseletust enam keegi ei julgenud öelda, et polnud tuhkagi aru saanud. Vahepeal olin jõudnud käia ka UKW telefonistide kursusel, mille lõpetasin 10.veebruari1948.a.

Esimese kursuse lõpetamisega avanesid mulle ka klubi raadiojaama uksed. Küll mitte operaatorina, vaid kõrvalt kuulajana, stažöörina. Raadiojaam ise oli üks põnev koht küll. Saatjaks oli esialgu ainult sõja ajal R.C.A. firmas valmistatud LL ja ULL saatja 19MkII, milline oli U.S.A. armees ette nähtud kasutamiseks Willistes. Temal oli ainult üks laineala, mis haaras ka 40 m bändi. Väljundvõimsuse tõstmiseks oli selle peal Jätmari poolt valmistatud ilma kastita lõppaste RL12P35-ga. Millega siis töötati 20m lainealal – ei mäleta. Tõenäoliselt alul ainult 40 m lainealal töötatigi. 1947.a.lõpul või 1948.a. alguses ilmus sinna aga A.Jätmari poolt valmistatud uus saatja. See oli vertikaalsesse raami monteeritud ja põrandale toetuv saatja koos toiteploki ja modulaatoriga. Lõpulambiks oli 100TH. VFO oli eraldi kastis ja asus vastuvõtja peal. Vastuvõtjaks oli Hammarlundi Super Pro täiuslik koopia „Tšaika”, milles oli kasutatud Super Pro originaalosi. Vastuvõtjast vasemal oli nii võrgu lüljaja kui ka kõrgpinge lüljaja. Viimase sisse lülitades süttis sama kasti paneelil ka üks suur neonlamp. Põnevust kui palju! Eraldi tuleks rääkida kõrvaklappidest. Neid oli 2 paari, üks operaatori jaoks, teine stažöörile. Kõrvaklapid ise olid dünaamilised, pehme katte ja randiga ning seetõttu päris kogukad. Pea peal hoidis neid presentrihm ja kõrvadele surus kukla taga olev vedru. Tolle aja mõõdupuu järgi olid nad tõsiselt head ja ka uhked. Siis veel laeva kell, milline on siiani alles meie QSL - büroos. 1949.a. ajakirja „Radio” esimeses numbris on artikkel Tallinna Raadioklubist koos 4 fotoga. Ühel neist on UR2KAA jaama taga Kalju Kukk ning näha on kõik need esemed, millest oli jutt. Klubi jaama antennideks olid traatantennid - delta sobitusega ning sümmeetrilise transmissioonliiniga dipoolantenn ning üks pikk traat klubi katusele üle Nunne tänava Toompeal vaateplatvormi kõrval oleva maja katusele. Kuidas see antenn sinna saadi, ei ole aimugi. Klubi raadiojaama ülemaks oli siis Roland Kesker, UR2AE. Ta oli kindla ütlemisega ja korda nõudev ülem.

Raadiooperaator Teolan Tomson ja
Mark Sinisoo

Siin on Roland Kesker peale „kroonut” UR2KAA uue kollektiivradiojaama taga 1955.aastal. Kahjuks varasemat pilti mul temast ei ole.

Siin on veel üks pilt, ilmselt 1948.aastast, kus jaama taga on Teo (ES1AO) ja nüüd pensionil suursaadik Mark Sinisoo

Igaks nädalaks riputati klubi teadetetahvlile üles nädala jaama töögraafik, kus oli näidatud iga tunni kohta nii operaator kui ka stažöör. Samuti oli teadetetahvlil jooksev DX-maratoni edetabel. Minuga enam-vähem samavanadele oli Roland Kesker hiljem ka esimeseks treeneriks võistlusteks ettevalmistumisel. Roll oli vaieldamatu autoriteet jaamas ja nagu hiljem näha, ka liikumapanev jõud suunamaks meid rahvusvaheliste võistluste suunas.

Klubi raadiojaama ruum 3. korrusel oli väga kitsas. Olukord paranes 1948.a. esimesel poolel, millal nii raadiojaam kui ka kantselei kolisid üle 1. korrusele. Uus ruum oli tunduvalt avaram, ruumi jätkus isegi ühe diivani jaoks. Koridori seinal oli teadete tahvel, koridori teisel poolel kantselei ja otsast läks uks õppeklassi. Tollel ajal oli raadiojaamas nimekiri operaatoritest, milles oli 18 nime. Eks see nimekiri jätkuvalt täienes, kuid selles esimeses nimekirjas olid paljud sellised, keda ma kuidagi ei suuda enam silmade ette manada. Osa on juba manalamehed ja osa ei ole enam pikki aastaid olnud seotud amatöörismiga. Siis ma veel ei teadnud, et operaatoriks saamisel oli peale muu veel ka vanuseline piir - operaator pidi olema vähemalt 16 aastat vana. See „muu” oli aga vastava loa saamiseks dokumentide esitamine. Selleks tuli täita üks pikk ankeet ja kirjutada ka elulugu. Kõik see aga vene keeles. Nii siis mul ei jäänudki muud üle, kui olla stažööriks mõne operaatori kõrval. Enamalt jaolt ma püüdsin sättida asjaolusid nii, et sain olla koos kas Heiki Kallasega või Henry Jüssiga. Esimene sai loa töötada Keskeri isikliku vibropleksiga (mehaaniline poolautomaatvõti), teine aga tavalise võtmega. Heiki oli kiire töö austaja, Henry töötas aga aeglasemalt ja stoilisemalt. Eks ma ju käisin Rollile (Kesker) kogu aeg peale, et millal ma ikka ise saaksin olla operaatoriks, kuid tema, kordagi mainimata seda vanuselist künnist, muudkui ikka ütles, et varsti ja varsti. Nüüd ma saan aru – sellega ta hoidis mind kinni amatöörismi juures. Ju ta teadis, et õelnuks ta kolme aasta pärast, oleksin ma tõenäoliselt läinud amatöörismile kaduma ja hakanud tegelema millegi muuga, näiteks purjetamisega, mille olin ka endale leidnud. Veel nii palju Heikist, et tema oli ka ainuke operaator, keda Roll lubas saatja ümberhäälestamisele bändi vahetamisel.

Tollest ajast on meelde jäänud üks loengute tsükkel, mida pidas A.Isotamm (ERAÜ ennesõjaaegne president, siis aga Polütehnikumi õppejõud). A.Ahend tegi eelnevalt küsitluse, millisel teemal me tahaksime loengut kuulda ja lühilaine sektsiooni üksmeelne arvamus oli: antennidest. Ilmselt oli see tingitud minu selleks ajaks veel puudulikest teadmistest elektrotehnikast, kuid meelde on jäänud see, et need loengud olid igavalt esitatud ja olid mulle ka raskustega arusaadavad.

Klubil oli oma liikmeskond, kes maksid liikmemakse. Kuni mai kuuni 1949 oli liikmemaksu suuruseks 2 rubla kuus. Seejärel kuni aprillini 1951 oli 1 rubla kuus ja edasi kuni 1959.a. lõpuni 25 kopikat kuus. Alates 1960.aastast oli jällegi liikmemaksuks 1 rubla kuus. Need kõikumised olid tingitud vahepealsetest rahareformidest. Klubi liikmeskond oli vägagi suur, neist enamuse moodustasid muidugi lihtsalt raadiohuvilised. Amatööride osa oli neist küllaltki väike. Praegu tegutsevatest klubi liikmetest on vanimad ES2AD (02.02.1948), ES1AR (01.03.1948) ja ES1AO (06.03.1948). Vanim elav klubi liige ja endine amatöör on Kalju Madisson, UR2AI (01.10.1946). Kuigi Vabariiklikul Raadioklubil oli oma klubi nõukogu, siis nende esimeste aastate jooksul mulle sellest organist ei ole küll mällu midagi talletunud. Praktiliselt kõik otsused klubi elu kohta tehti raadioklubi ülema poolt, oli selleks kas esialgu A.Ahend või hiljem E.Rahuoja. Üldiselt jagunes klubiline tegevus kahe keskuse, töökoja ja raadiojaama ruumi vahel. Töökoda kasutas küllaltki palju asjahuvilisi. Formaalselt olid nad kogunenud nn. konstruktorite sektsiooni, millel oli oma juhatus, koosolekud jne. Kuid see ruum oli mõnus koht ka jutupuhumiseks. Mäletan kuidas K.Madisson (siis ta veel ei olnud UR2AI) üritas pidada sidet hõõglampi tastides kellegagi, kes elas kusagil Kalamaja või Kopli tänava kandis: Ise ta elas Toompeal selles majas, kus nüüd on koha leidnud meie valitsus, aknaga just õiges suunas. Olime kõik põnevil, kas eksperiment õnnestub või mitte ning tundsime kaasa selle ebaedule. Muuseas, kui Kalju sai oma jaama 1948.a., siis vedas ta selle maja kahe korstna vahele uhke antenni, mida ma klubisse minekul alt Šnelli tiigi äärest ikka vaatasin. Korstende külge olid kinnitatud torud, mille ülemised otsad olid mingil põhjusel antenni traadi suunda painutatud. Antenn ise oli nn. „amerikanka”, ehk tänapäeval „windom”.

Töökoda oli varustatud mõõteriistadega ja puurpingiga, s.t. varustusega, mida vajasisid iseheitajad. Seetõttu olid siin koos nii amatöörid, kes olid ametis millegi ehitamisega kui ka „tõsikonstruktorid”. Mõnus õhkkond selles ruumis oli paljuski tänu selle ruumi peremeestele, Naissaarele ja Kallasmaale, mõningane aeg hiljem lisandus neile ka E.Jakobi, kes oli tuntud raadiotehniliste kirjutiste poolest ja kes ise oli hästi huvitav jutupuhaja. Raadiojaama ruum seevastu oli minule kohaks, kus imendus minusse kõik see põnevus, mis oli seotud raadioamatöörismiga. Ma võisin lõputult kuulata A.Talveti ja A.Jätmari vestlusi, naljatusi ja arutlusi, operaatorite seletusi ja värskete individuaalraadiojaama omanike Ambosi (UR2AF) ja

Madissoni (UR2AI) muljete vahetusi. Sel ajal oli enamus eetritegevustest seotud just UR2KAA kollektiivraadiojaamaga. Individuaaljaamade areng oli alles oma alguses.

Vahelugemine nr. 4

Peale sõja lõppu algas raadioamatöörism tollases N.Liidus, kuhu ka Eesti kuulus, 29. märtsil 1946.a. Molotovi allkirjaga varustatud dokumendi ilmumisega, millisega lubati N.Liidus amatööride sidepidamist lühilainetel. Omal ajal räägiti kuulujuttude tasemel ka seda, et selle dokumendi ilmumise heaks oli ka A.Isotamm andnud oma panuse. Nimetatud dokumendi alusel sai alles tegutsemist alustanud klubi 1946.a. augustis loa avada oma raadiojaam kutsungiga UR2KAA. Valmis raadiojaama käikuandmiseks koostas NSVL Side Rahvakomissariaadi Riikliku Elektriside Inspektsiooni Eesti Sidevalitsuse inspektor (allkiri loetamatu) 17.jaanuaril 1947.a. venekeelse ankeedi järeldusega „Ülespanemise otstarbekuse vastu vastuväiteid ei ole”. Seega esimene sõjajärgne Eesti amatööriraadiojaam sai töötamise loa. Individuaalraadiojaamadega olid asjaloo veidi teised. Kui Venemaal saadi load avada oma raadiojaamad kohe peale „kraani lahtikeeramist” ja esimene sõjajärgne N.Liidu test viidi läbi juba 28-29 septembril 1946, siis meil ei läinud see kuigi kergelt, olime ju veidi kahtlased. 1947.a. ajakirja „Radio” Nr.8-s N.Liidu amatööridetöö ülevaates kurdetakse, et eetris ei ole kuulda eesti ega ka leedu amatööre. Esimesena said meil load 7. jaanuaril 1948.a. Arnold Ibrus, UR2AA (oli julgeoleku ohvitser ja töötas siis OSOAVIAHIM'is), kõigile tundmatud Orlov, UR2AB ja Dimitrev, UR2AC. Seejärel 29. jaanuaril said loa klubi ülem Arvo Ahend, UR2AD ja klubi raadiojaama ülem Roland Kesker, UR2AE. 13. märtsil 1948 said loa Ivar Ambos, UR2AF, Karl Apri, UR2AG ja „vanameister” Aavo Talvet, UR2AH. Neile järgnesid 30.septembril 1948 Kalju Madisson, UR2AI ja Aleksei Tepljakov, UR2AM. Edasi said load 1950.a. Igo Talvik, UR2AN ja Teolan Tomson 1952.a. Seejärel oli pikk vahe ja alles 1955.a. sai loa käesoleva mälestuste autor, UR2AR. Neist UR2AA sai kohe 1. kategooria (200W inpt) ning UR2AH 2. kategooria (40W). Teised said alul kõik 3.kategooria (10W). Märkus: Kuna A.Ahend ei tulnudki „eetrisse”, siis kutsung UR2AD anti märtsis 1954 uuesti välja – V.Vitkovskile.

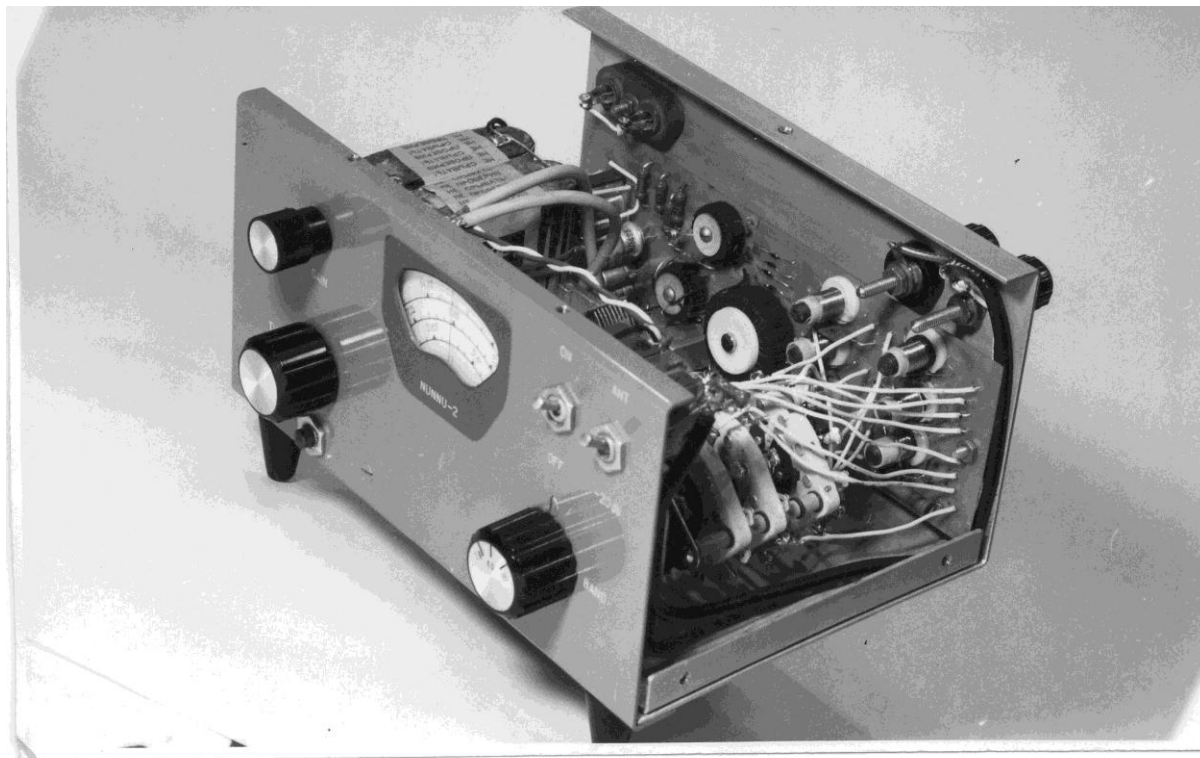
Eraldi tahaks rääkida paar sõna veel ühest inimesest. See oli Margot Ahend. Ma ei tea, millist ametkohta ametlikult ta täitis, kuid tegelikult oli tema kätes kogu kantsleli töö, majandusküsimused ja meiesuguste poiste emalik kantseldamine. Kogu oma välimusega oli ta sobiv olema pere-emaks selles küllaltki maskuliinses keskkonnas. Ei mäleta, et ta oleks kunagi meie peale häält tõstnud, kuid tema leebe naeratusena öeldu sundis meid vastuvaidlematult korrast kinni pidama. Hiljem, kui mul oli juba kuuldejaama kutsung ning vajadus QSL-kaartide ilma kutsungita blankettide järgi oli karjuv, jagas ta seda vähest, mis Moskvast oli tulnud, saalomonlikult meie vahel. Tema otsus selles küsimuses oli alati lõplik 1949.a. ilmus K.Kallemaa ja G.Rajasaare toimetusel õhuke „Lühilaineamatööri teatmik”, hind oli 3 rubla. Minu teada see oli esimene raadioamatööridele mõeldud teatmik Eestis. Selles toodud maade loetelu oli aluseks mu edasisele maade korjamisele. Vajaduse järgi ma tegin sinna täiendusi, kuni täielikumad materjalid said kättesaadavaks. Karli 80. sünnipäeval käisime teda külastamas ning siis ma sain oma vanale teatmikule autori pühenduse. Aasta hiljem ilmus tükist A.Isotamme väga põhjalik „Raadioamatööri käsiraamat”, hind 20 rubla.

Juba minu esimesest kursusest oasvõtmise ajal (ilmselt 1948.a. jaanuaris) toimus klubi iga-aastane raadionäitus. Üldiselt see oli suur sündmus, ise ehitatud eksponaate tuli kokku päris suur hulk. Ega see eksponaatide kokku ajamine ka nii lihtsalt ei käinud. Mäletan kuidas Ahendi nõudmisel pidid kõik kursusest osavõtjad midagi näitusele tooma. Kas või midagi hästi lihtsat. Mina tegin selleks ühe lauatuiki peale ehitatud alaldaja, milline hiljem toitis ka minu esimest töötavat lühilaine vastuvõtjat. Taolisi alaldajaid tuli kokku päris kena kogus. Raadionäitused olid vägagi populaarsed, sest isetegemine oli siis praktiliselt ainus võimalus saada kas mingit mõõduriista, ringhäälingu või lühilaine vastuvõtjat. RET-is töötavad konstruktorid (Kingo, Peil j.t.) valmistasid ostsiloskoope, koolide raadiosõlmede poisid MS võimendeid j.n.e. Ühel sellisel näitusel nägin ilusti tehtud saatja modulatsiooni kontrollimise seadet, kus oli kasutatud väga väikest, 1 tollilist katoodoru. See tundus nii kena olevat, et otsisin üles selle valmistaja. Selleks oli Kaljo Tuul, nüüd OM ES1AB, kellega on hea tutvus kestnud läbi aastate. Nendelt iga-aastastelt näitustelt valiti välja ka Moskvasse üleliidulisele näitusele minevaid eksponaate.

Vahelugemine nr. 5

Esmakordselt sai üleliidulisel näitusel auhinnatud A.Talvet. Tema poolt valmistatud induktiivsusemõõtja ja tester tulid mõõteaparatuuri seast V kohale 1947.a. näitusel ja ta sai auhinnaks 500 rubla. 1948.a. üleliidulisel näitusel tõi lühilaine aparatuuri osas esikoha A.Jätmari poolt valmistatud uus klubi

kollektiivradiojaama saatja. Selle pilt trükiti ära ka ajakirjas „Radio”. 1949.a. näituselt tõi jällegi esikoha A.Talveti poolt valmistatud II kategooria raadiojaam, mis koosnes saatjast ja vastuvõtjast. 1949.a. ajakirja „Radio” Nr.8-s on pilt, kus akadeemik Vvedenski tutvub näitusel tema jaamaga. Talveti raadiojaama pilt ilmestas ka A.Isotamme „Raadioamatööri käsiraamatu” 1950.a. trükki. Aastaid hiljem töid esikohad veel A.Tepljakovi juhitud seltskond ultralühilaine saatja eest ning järgmisel aastal uue UR2KAA raadiojaama eest. Diplomite väärilised olid läbi aastate mitmed meie konstruktorid ja amatöörid, esimene neist oli V.Õispuu, kes sai diplomi Q-mõõtja ja signaal-generaatori eest 1947.aastal, viimased vist olid T.Tomson (väljatöötaja) ja E.Lohk (teostaja) oma algaja amatööri vastuvõtja „Nunnu” eest 1975.aastal.

Selline see otsemuundusega vastuvõtja „Nunnu” oli. Ta oli mõeldud algajatele ja selle eesmärgiga valmistasime ette 25 komplekti trükkplaate ja ferriite Pioneeride Palee raadioklubile. Kas neid seal ka valmistati – ei tea.

Kolmanda järgu radistide kursuse lõpetamisel andsin paberi sisse kuuldejaama (siis URS) kutsungi saamiseks. Nüüd on küll imelik mõelda, et kuuldejaama kutsungit pidi taotlema Moskvast. Taotluseks tulid esitada kahes eksemplaris fotod, elulookirjeldus ja ankeet (kirjatöö kõik vene keeles). Nii saingi siis kätte fotoga varustatud 12. novembril 1948.a. välja antud ja DOSARM'i kahe kõrge ametniku allkirjaga varustatud tõendi mulle kuuldejaama kutsungi URSR-2-1429 omistamise kohta.

ОРГБЮРО
ВСЕСОЮЗНОГО ДОБРОВОЛЬНОГО
ОБЩЕСТВА
СОДЕЙСТВИЯ АРМИИ
ДОСАРМ

УДОСТОВЕРЕНИЕ

12 ноября 1948 г.
№ 1429

Предъявитель сего радиолюбитель-коротковолновик тов. _____

ЛОХК Энн Юган

проживающий **Таллин, ул. Раудтее д. 47 кв.5**

зарегистрирован в Оргбюро Всесоюзного Добровольного Общества Содействия
Армии по **первой** группе и
ему присвоен позывной **УРСР-2-1429**

Член Оргбюро
Всесоюзного ДОСАРМА *(Б. ТРАММ)*
Начальник отдела *(БУРДЕЙНЫЙ)*

Примечание. Настоящее удостоверение не освобождает от регистрации радиоприемника по линии органов Министерства Связи Союза ССР и внесения установленной абонентной платы за радиослушание (36 руб. в год).

Зак. 628/152

Kaks aastat hiljem reorganiseeriti kuuldejaamade kutsungite süsteem ja tuli esitada uued paberid ja uued fotod ning 10. jaanuaril 1950 omistati mulle kutsungiks UR2-22517. Muide, üheks allakirjutajaks sellele paberile oli juba siis väga tuntud amatöör N.F.Kamaljagin, hiljem UA4IF ja esimeste SSB jaama omanike igapäevane õpetaja ja konsultant 20m lainealal.

Vahelugemine Nr.6

Kuuldejaama kutsungi omamine oli kaunis obligatoorne, kui taheti hiljem saada kas klubi raadiojaama operaatoriks (siis UOP) või oli plaanis hiljem taotleda individuaalset raadiojaama. Esimesed 7 kuuldejaama kutsungit eesti amatööridele omistati 21.04.1947.a. Kokku anti eesti amatööridele välja 58 vanematüübilist kuuldejaama kutsungit. Kutsungitest veel nii palju, et ULL jaamadel, mille loa taotlemiseks ei olnud vajalik cw oskus ja mida hakati välja andma 1956.a. olid ainult numbrikutsungid. Nii oli UR2KAA ULL kutsungiks 042501, UR2AO-1 042509j.n.e. Varsti see süsteem muudeti ära ja ULL kutsungid olid RR2KAA, RR2AO jne.

Esimese kutsungi saamisega kaasnesid ka probleemid. Mul ei olnud siis veel vastuvõtjat. Käisin kuulamas sõprade juures või siis klubis. Koheselt kerkis üles QSL kaartide probleem. Siis veel kellelgi ei olnud oma kujundusega kaarti. Ei olnud saadaval ei paberit selle jaoks ning ka trükkimine oli tõsiseks probleemiks. Kaardid trükiti kusagil mujal ja me saime neid tsentraliseeritult Moskvast. Esimesed kaardid olid ilusad – vertikaalse kujundusega Tallinna vaade merelt. All oli valge serv, kuhu tuli trükkida või tembeldada oma kutsung. Kaardi teisel küljel oli teksti osa. UR2KAA kaardil oli kutsung ilusti trükitud. Minul oli üks perekonna tuttav töötl trükikojas „Ühiselu”. Tema tegi mulle tinast minu kutsungi, andis ka trükivärvi ja eks ma siis kodusel teel pressisin kaardile oma kutsungit. Värskest selliselt trükitud kaardid laotasin toa põrandale laiali kuivama. Kuid varsti need ilusad kaardid lõppesid. Siis saime küll ilusaid, kuid mitte üldse Eestiga seonduvaid kaarte, millised olid trükitud SDV-s. Küll olid nad mingi Abhaasia sanatooriumi pildiga, küll mingi muu vaatega. Siis tulid uued kaardid liiduvabariikide vappidega, siis vene teadlaste ja kirjanike piltidega. Kuid ühiseks nimetajaks oli see, et neid tuli alati liiga vähe. Raudselt on jäänud mällu see, kui peale pikka ootamist tuli üks ümbrikutäis QSL blankette ja Margot püüdis neid jagada nii kuidas suutis, mille tõttu mina sain, nagu on mu päevikus 27.mail 1950a. kirja pandud, ainult 19 kaarti!

Vastuvõtja probleem oli suur. Sõjaväest ei kantud veel maha midagi, minusugusel poisil polnud ka mingeid tutvusi ja nii oligi väljapääsuks ise ehitamine. Võtsin jällegi ette 0-V-1 ehitamise. Mäletan, et tinutasin seda öösel kella kolmeni ja seejärel läksin alles magama. Ärkasin üles kusagil keskpäeval. See oli esimene kord, kus mu vanemad teadlikult lasid mul koolist „poppi” teha. Peale mõningat pusimist

läkski aparaat tööle. Ja ta töötas tõesti hästi. Ma proovisin mitmeid lampe detektorastmes ja ka MS võimendajas, ning parimaid tulemusi sain EF11 ja 6L6-ga.

Selline oli mu kuuldejaam 1950.a. Paremalt 0-V-1, vasemal ringhäälingu vastuvõtjaks ringi ehitatud RSI-4.

Mul on säilinud kõik jaama päevikud, alates mu esimesest kuuldejaamast ning sealt vaatavad vastu ka tänapäeva mõistes head dx-d. Nendel sõjajärgsetel aastatel olid bändid vägagi hõredad. Enamat pakkusid nad ainult siis, kui oli levi U.S.A.-sse. Selle aparaadiga kuulasin ma mitu aastat. Proovisin vahepeal ka ehitada üht LL 3-lambilist superit, kuid tulemused olid viletsamad kui mu otsevastuvõtjaga kuulates. Kuuldejaamade poolt täidetud QSL kaardid tuli viia klubisse, kust need saadeti edasi Moskvasse Keskraadioklubisse, kus asus ka QSL büroo. Eks kuuldejaama omanikud peavad küllaltki kaua ootama, millal tulevad vastused, kui üldse tulevad. Sellest ajast on mulle jäänud kombeks kõigepealt saata vastused kuuldejaamadele, sest tean kui raske on saada vastust oma kaardile ning seejärel alles oma korrespondentidele. Saabunud kaartide (neid tuli Box 88-st küllaltki harva) laialijagamine oli põhiliselt stažööride tööks. Siiani mäletan oma esimesi ilusaimaid saadud QSL- kaarte. Millist põnevust ja salajasust neist kiirgas! Hõbedase kandiga TG9AD kaart, millel oli üle teksti õrnalt visandatud muulaga kündev talupoeg. Või siis helesinine St.Pauli linna vaatega kaart WOPNQ-lt. Unustamatud elamused!

Minu esimene osavõtt võistlustest läks aga aia taha. Ma usun, see oli 1949.a. jaanuari kuus toimunud phone kontestist osavõtmise katse. Lugu oli selline, et nii nagu osavõtt klubi raadionäitustest oli peaaegu et kohustuslik, oli see ka kuuldejaamadele osavõtt võistlustest. Mul ei olnud siis veel oma vastuvõtjat, kuid see ei päästnud mind. Teo, siis veel URSR-2-1233, ütles, et tal on üks vaba ümberehitatud „Maljutka”, RSI-4T (see oli 6-lambiline väikesegabariidiline, 165x170x120 mm tanki vastuvõtja, milline töötas 50-80m lainealal) ja pakkus seda mulle võistluse ajaks. Käisin siis tema juures Pääskülas seda ära toomas. Siit algaski minu ligem tutvus Teoga. Kahjuks, ilmselt minu oma osakmatuse tõttu olemasolevat alaldajat talle taha sobitada, ei saanud ma aparaati tööle ning võistlusest osavõtmine läkski luhta.

Vahelugemine Nr.6

UR2KAA võttis esmakordselt osa lühilaine võistlusest 23.0.21947.a., võisteldes II NL lühilaine testis ja saades 14. koha. Teadaolevalt on see esimene pealesõjaaegne osavõtt lühilaine võistlusest. Operaatorid olid (vist) A.Jätmar ja R.Kesker. Kuid juba 25.10.1947.a. neljandas üleliidulises testis tõi kollektiivraadiojaamade klassis R.Kesker III koha. Hilisematelt üleliidulistelt võistlustelt enam nii kõrget kohta ei tulnud. 2-3.10.1948.a. toimunud esimesest Ukraina testist võttis UR2KAA osa meeskonnaga H.Kallas ja R.Kesker ning saavutas II koha.

Individaaljaamade võistlustest osavõtu kohta on andmeid alates 1949. aastast, kui N.Liidu meistrivõistlustel tuli III kategooria jaamade seas 8. kohale UR2AF, Ivar Ambos ja 10. kohale Kalju Madisson. 1950.aastal tuli samas kategoorias 7. kohale UR2AM, Aleksei Tepljakov. Aasta hiljem tuli ta III kategooria jaamade hulgas 3. kohale. See koht jäi paljudeks aastateks meie kõrgeimaks kohaks NL meistrivõistlustelt.

Kuuldejaamade klassis, milline oli väga massiline neil aastatel, meistrivõistlustelt märkimisväärseid tulemusi ei ole. Ainult eelpool märgitud Ukraina I testis sai esikoha kuuldejaamade klassis vanameister K.Kallemaa. Ei ole aga teada, millist kuuldejaama kutsungit ta kasutas.

1950.a. sai kutsungi UR2AN Igo Talvik, kes koos vend Reinuga (sai hiljem kutsungi UR2AP) elasid Odra t. 3. Seda maja ei ole enam olemas. Kuid siis oli see ärklikorrusega väike puumaja, milline oli ümbritsetud kaunis kõrge planguga. Kõigepealt hakkas mulle silma ilusti valmistatud 40m delta sobitusega dipoolantenn, milline läks korstna küljest aia nurka püstitatud puust mastini. Iga kord, kui käisin „täikal” ja möödusin sellest majast, siis imetlesin seda. See oli mulle üllatuseks, kui sain teada kes on sellejaama omanikud. Nad ei olnud eriti seltsivad ja klubis teati neist vähe. Kuid kord kutsusid nad mind koos (vist) Ülo Rätsepaga seda jaama vaatama. See oli täiesti omatehtud jaam, milline oli ehitatud A.Isotamme „Raadioamatööri käsiraamutu” järgi, nii saatja kui ka vastuvõtja. Ka lubati meid võtme taha, mis oligi kogu külastuse puänt ja seetõttu ka see jälg mälus.

Alates 14.01.1950 pidasin ma päevikut, kuhu aeg-ajalt kirjutasin sisse oma LL alaseid tegemisi. Just esimeses sissekandes on märge, et alates esmaspäevast saan hakata jaamas tegema QSO-sid. Kuid nii see siiski ei läinud. 17.jaanuaril olen kirjutanud, et paberid UOP'i jaoks on ära saadetud. Ja tegelikult läks veel aasta, kui sain 16 aastat vanaks ja sain ka loa olla UR2KAA täieõiguslikuks operaatoriks. Seega olin olnud 3 aastat stažööriks enne, kui 1951.a. jaanuaris usaldati mu kätte võti. Tavaliselt lasi Roll uustulnukatel esialgu praktiseerida 40 m lainealal, kuid ilmselt arvestades minu vägagi pikka stažööri aega, lubas ta mul alustada kohe 20-l meetril ja kui mu mälu mind ei peta, siis esimesed QSO-d olid UI8 ja VK-ga. Mäletan veel seda, et olin küllalt palju harjutanud saatmist klassis küll võtmega, küll vibropleksiga, kuid esimene side läks üle kivide ja kändude. Siitpeale olin regulaarne UR2KAA operaator, aga minu tahtmisesse töötada dupleksvõtmega oli Roll kategooriliselt vastu. Küll ta peitis minu eest seda võtit ja küll ma üritasin seda jälle ja jälle kasutusele võtta kuni ükskord Tepljakov (UR2AM) ütles otse näkku, et minu töö dupleksvõtmega oli ainult üks ludin ja mitte kuidagi ei saa seda pidada üheks hästi loetavaks tekstiks. Sellest peale võtsin jällegi kätte normaalse võtme. Sain endale väga hea Wehrmachi tagavaradest pärit mikromeeterkruvidega reguleeritava ja kõva kontaktiga madala võtme. See jäigi UR2KAA ruumi kuni „kadus teadmata suunas”. Samal aastal läks Roll kroonusse aega teenima ja tema asemel sai raadiojaama ülemaks keegi Bezukov.

Ülal pildil on Keskeri järglane UR2KAA raadiojaama ülemana Bezukov.

Ta ei olnud sugugi iseloomult halb mees, kuid ega ta raadioamatöristmist esialgu küll midagi ei teadnud. Üheks esimeseks tema tööks raadiojaamas oli „ilu tegemine”. Ilmselt soovist näidata kuidagi raadiolainete kiirgust üle maailma, ta kujundas seinal oleva maailma kaardi nurkadest QSL-kaartidest 2 kiirt. Kuna aga lagi tuli ette, siis need kiired olid kahele poole längus kui liblika tundlad. See ilustus oli seinal kuni järjekordse kolimiseni. Kogu see õnnis aeg, millal ma olin UR2KAA operaatoriks, olin kodus vägagi aktiivne URS. Kuid lõpuks jõudis külma sõja periood ka raadioamatörismini. 1952.a. algusest keelati sidepidamine kapitalistliku maailmaga, lubatud olid ainult sised NL piires ja sotsmaadega, välja arvatud Jugoslaaviaga. Kontaktide läbilõikamine välismaailmaga oli totaalne. Box 88-st ei tulnud enam ei QSL kaarte ja kuuldejaamad ei saanud neid ka enam dx-dele saata. Minul aga just algas hinnaliste kaartide laekumine. Enamus meie vähestest jaamaomanikest lõpetasid aktiivse tegevuse, mõni aga, nagu UR2AN, andsid oma jaama loa hoopis ära. Siis keelati alla 18 vanustel klubi jaamas töötamine. Pettumus oli suur.

Bezukov oli jaama ülem ehk aasta või kaks. Mul on säilinud üks foto aprillist 1951, millel on raadioklubi lühilaine sektsiooni grupipilt.

Pildil istusid I.Ambos (UR2AF), Bezukov, klubi ülem A.Ahend, üks venelannast operaator ja A.Kallaste (UR2-22502). Seisavad E.Lohk (UR2-22517), V.Tšiganov (UR2-22509), H.Kallas (UR2-22504), T.Tomson (UR2-22513) ja K.Apri (UR2AG).

Bezukovi asemel tuli jaama ülemaks Maša Volgina, kes oli ise professionaalne operaator ja ta elas seetõttu oma ametisse kiiresti sisse. Sellest perioodist tulevad meelde kaks väga aktiivset URS-i, Aleksander Tkatšenko URSR-2-1539, UR2-22503 ja pildil olev Vladimir Tšiganov URSR-2-1574, UR2-22509. Ma ei tea, kust nad tulid ja kuhu nad hiljem kadusid, kuid aastatel 1949-1951 olid nad vaieldamatult kõige aktiivsemad kuuldejaamad. Võistlustes nad ei osalenud, kuid seevastu dx-jahis olid nad ületamatud. Nad hoidsid omavahel kokku ja palju teistega ei sõbrunenud, kuid mingil põhjusel meie saime hästi läbi. Seetõttu nad näitasid mulle oma kuuldejaama päevikuid ja see oli justkui teisest maailmast. Palju pühendasid nad aega 28 MHz lainealale. Tšiganov tegi ka UR2KAA-le 10m konverteri, millega me aeg-ajalt kuulasime seda huvitavat bändi. Ka oma tehniliste teadmiste poolest olid nad minust kaugelt üle ja suu ammuli kuulasin ma nende arutlusi lambi valiku kohta 10m vastuvõtja KS võimendajaks. Siiani on mees, et teistest lampidest pidi tunduvalt parem olema niisugune vähetuntud lamp kui Z62D.

Vahepeal oli seoses kutsealuste väljaõppele orienteerumisega kasvanud ka klubi erikaal, mis avaldus ruumide juurdeandmisega klubile. Alul klubi töökoda siirdus mõningaks ajaks Rataskaevu tänavale, hiljem anti peaaegu kogu hoone Lai t.1 Vabariikliku Raadioklubi käsutusse. Siis kolis töökoda Lai 1 teise trepikoja esimesele korrusele, sissepääsust paremat kätt. Jaamale sai ilus ruum sama trepikoja 2. korrusele, trepist kohe paremat kätt. See toimus vist 1953.aastal. Sinna pandi 1954.a üles UR2KAA uus raadiojaam, mille tegid Punases RET'is Aleksei Tepljakov, Kanõgin ja Krapivin. See oli ühe suure raami sisse ehitatud kompleksne jaam, mis koosnes vastuvõtjast „Tšaika“, LL saatjast, mille lõpus oli vastastakt-lülituses 813 lambid, modulaatorist anoodmodulatsiooni jaoks, mille lõpus oli paar 100 TH-d, ULL saatjast siis siin kasutusel olnud 86 MHz lainealale, lõpus paar 100 TH-d ja panoraamadapterist. Kondensaatormikrofon oli laua peal eraldi olevas juhtpuldil. Selle jaama foonil tehtuid fotosid ilmus korduvalt ajakirjanduses. See raadiojaam sai jällegi esikoha üleliidulisel raadionäitusel

ALMAVO Vabariikliku Raadioklubi operaatorid A. Tepļjakov (vasakul) ja E. Lohk peavad sidet teiste maailmajaguude raadioamatööridega.

A. Rätsepa foto

Sellel pildidl olen koos Aleksei Tepļjakoviga tema juhtimisel valmistatud UR2KAA uue jaama taga. Pilt on ajalehest – seetõttu ka vastava kvaliteediga.

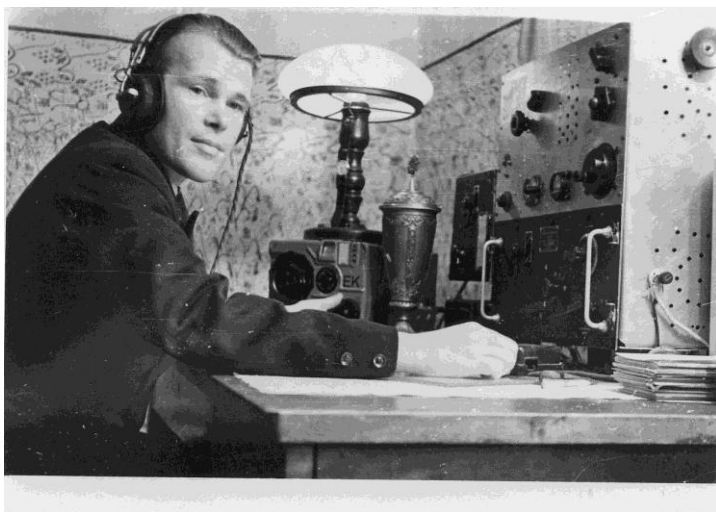
Klubi käsutusse anti ka suur ja väike saal. See oli see aeg, kui Nukuteatrit veel ei olnud. Sellel perioodil koondus klubiline tegevus peamiselt töökoja ruumi, kuhu tavaliselt õhtuti kogunes küllaltki palju rahvast. Igapäevased klubis õhtute veetjad olid Trepī Ets, Raimond Kangro, Heiki Kallas, nooruke Kaljo Sepp, Püümets ja teised, keda nimeliselt enam ei oska mainida ning klubisse oli siis tulnud ka seltskond YL'e, kelledest mõni aeg hiljem sai ühest Heiki XYL. Neist ägedamaks operaatoriks sai Helda Teppan.

See pilt on tehtud 1957.a., kui Heldast oli saanud juba päris „kõva käsi”. Siin on hästi näha UR2KAA jaam ja ka see, et enam ei töötatud saatjaga ühte raami paigutatud vastuvõtja „Tšaikaga”, vaid E52b „Kölniga”.

Kuna meil ei olnud siis kodus BC vastuvõtjat, siis võtsin kätte ja ehitasin 1952.a. „Maljutka” selleks ringi. Töötas küll, kuid ega ma teda kodustes tingimustes korralikult häälestatud ei saanud. „Punane Ret” tootis siis veel vastuvõtjat VV-662, millel olid lühilained alates 16 meetrist. Temal oli kogu poolide komplekt koos lainelüljaga eraldi moodulina, mida kutsuti „panniks”. Omades head tuttavat, kes töötas RET-is, sain nii pööriku, kui panni ja vahesagedustrafod. Kuid soov oli teha oma aparaat paremaks kui originaal ja nii tegin 2 astet vahesageduse võimendust. Tulemus oli ettearvatav (kuid mitte mulle), vastuvõtja läks lootusetult vahesagedusel võnkuma. Oli ikka tegemist enne, kui asjad korda sai.

1953.a. lõpul sai klubi kusagilt nii trofee kraami kui ka landleasi kolu. Trofee kraamist oli huvitavaim firma Lorenzi'i allveelaeva lühilaine raadiojaam, mis koosnes saatjast ja vastuvõtjast. Selle tüüp oli Lo6K39a ja pandi üles 2. trepikoja 1. korrusele sisetrepi all olevasse väikesesse ruumi ning oli mõeldud siis URS-dele kasutamiseks. See oli 6-lambiline regeneratiivvastuvõtja, milline töötas nagu super. Tal oli sees ka kvartskalibraator, mis tegi tema skaala tolle aja mõistes väga täpseks. (Mul oli aastaid nostalgiline kinnisidee saada oma kollektiooni selline aparaat ja lõpuks mul see nüüd on olemas). Samuti toodi minu teada 2 komplekti tänapäeval tundmatu ameerika firma „Pilot Radio” poolt valmistatud lühilaine raadiojaama V100. Need oli mõeldud kasutamiseks kaugluures ja olid seetõttu küllaltki portatiivsed. Selles komplektis oli ka kolmjalal asuv generaator, mida sadulas istudes ja pedaale vändates aeti ringi. Kuhu nad lõpuks klubist kadusid, ei tea. Siis saadi LL vastuvõtja BC 348 uusi ja konserveeritud varuosi, poolikomplektid koos lainelüljaga, vahesageduse trafod, kvartsfiler ja tuikostsillaator. Mul õnnestus Rahuojaga teha „diil” - ma pidin tegema ühe LL vastuvõtja ja selle eest lubas ta mulle ühe komplekti neid varuosi. Tegingi ühe 5-lambilise 3-e lainealaga (40, 20 ja 15m) superi, kus kasutasin „Maljutka” vahesagedustrafosid (1600 kHz). Kuhu seegi vastuvõtja hiljem läks, on mulle teadmata. Kuid nendest BC varuosadest vastuvõtja tegemine venis, kuni sain endale 1955.a.alul OFI laost tippvastuvõtja E52b. Sellest vastuvõtjast kuulsin esmakordselt 1950.aastal ühel klubi LL sektsiooni koosolekul, kus arutati URS-de nigelat osavõttu NL meistrivõistlustest. Meil oli siis kõige kõvemaks võistlustest osavõtjaks Aleksander Pankov, UR2-22507 ja hiljem, aastast 1951 UR2AK.

A.Pankov, UR2AK – oli kõva dx-mees

Koosolekule tuli ta kõva „auru all”. Seal ta siis aeg-ajalt hüüatas: „andke mulle E52 ja ma tulen tšempioniks”!

1953.a. oli mul tihe õppimise aasta, lõpetasin keskkooli ja tegin sisseastumiseksameid TPI-sse laeva elektriseadmete alale. See eriala aga kaotati esimese aasta järel, siis said meist laeva mehaanikud, kuid ka see eriala Moskva korraldusel kaotati ja meist tehti alates kolmandast kursusest esimene lend autotranspordi alale õppijaid. Esimesel kursusel olles kohtasin TPI peamajas A.Talvetit (UR2AH), kes oli siis füüsika kateedri meister. Sellest peale olin ma sagedane külaline tema kateedri juures olevas „werkstubes”. Siis ta müüs mulle mu pealepressimise järel oma enda tehtud vibropleksi, milline on praegugi mul alles. Talvet oli tuntud oma väga kõrge töö kvaliteedi poolest, mida on näha ka selles võtmes. Nii see aasta kui ka järgmine olid mulle LL alal kaunis passiivsed, sest ei olnud kellegagi töötada ja QSL vahetus lakkas peaaegu olemast. Sel ajal trükiti meil Tallinnas uus tüüp-QSL kaart. See oli ühevärviline sinine sügavtrükis kaart „Estonia” teatri pildiga. Kogu tekst, kaasaarvatud ka kutsungid kaardil olid vene keeles. Paber oli ainult tavaline joonestuspaber. Minule trükiti ka 200 (!) kaarti.

Need aastad lähendasid mind ka Arvo Kallastele. Me tundsi üksteist muidugi ka varem klubist, kuid siis ta oli kroonus aega teenimas ja ilmselt igavusest oli nõus pidama küllaltki tihedat kirjavahetust. Mul on tõsine kahju, et neid kirju mul ei ole enam alles (nii nagu kõiki teisigi kirju). Tema kirjad olid täis seikluste kirjeldusi ja detailseid joonistusi oma tulevasest jaamast. Küll ma ikka imestasin, et kuidas küll sellise kokkupakitud konstruktsiooni juures saab veel kuhugi mahutada peenemaid detaile, kas või lampide varivõre lahtisidestuse kondensaatoreid! Oma ideid rakendas ta ellu „kroonust“ tagasi tulles „kõögiraadio“ e. 80m transiiveri ehitamisel.

1954.a. 16. novembril olen kirjutanud päevikusse:” Kesker tuli tagasi! FB million times!!!”. Samas on ka märged: „Siiski tahan jaama paberid ära anda”. Jaama loa sain 19.aprillil 1955 kutsungiga UR2AR.

1.osa lõpp

ES1AR'i lugu. Osa 2

6. Oma saatjaga eetrisse

1955.a. kevadel, TPI-s ühe vahetunni ajal ütles üks tuttav mulle, et OFI-s on saadaval vastuvõtjad E 52. Eks ma sealt vahetunnilt pöörasingi otse loengu asemel OFI lattu. Ja seal siis Lemešev näitas mulle riulil olevaid vastuvõtjaid ja ütles, et valigu ma üks välja. Tahtsin neile sisse vaadata, aga seda mulle ei lubatud. Õeldi: maksa ja mine. Hinnaks oli 270 rubla. Minu arvates neid vastuvõtjaid oli sel hetkel riulil veel 3-4 tükki. Haarasin siis ühe kaenlasse ja padavai klubi poole. Oli ilus soe kevadine ilm ja seda aparati kandes olin varsti higine, sest see kaalus ju 42,8 kg (nüüd on mul jällegi, tänu Rollile, olemas kollektsioonis see vastuvõtja ja äsja sain ka tema manuaali koopia Saksamaalt). Hambad ristas tassisin ta klubisse, kus lülitasime ta kohe võrku, klapid külge, traaditükk antenniks – ja oh ime, ta töötas! Ainult ribalaiuse regulaator ei toiminud. Võtsime siis esiplaadi maha ja tirisime vahesagedusastme mooduli välja. Kohe oli näha ka süü – keegi oli kvartsfiltri kvartsid välja võtnud. Kuid eks see kõmu neist vastuvõtjatest oli juba levinud. Minu teada peale mind töid selle vastuvõtja endale veel Kallas, Kesker ja Tepljakov. Kuna Kallase vastuvõtjal puudus alaldaja plokk, oli aga korras vahesagedusmoodul, saigi tehtud üks äritehing ja nii saingi ma omale täiesti komplektse E 52b vastuvõtja (E 52a oli mootoriga häälestatav). Tollel ajal oli see vastuvõtja muidugi muinasjutuline ja oli omast ajast ees vähemalt 10-15 aastat.

Nii kui saatja loa sain, tahtsin kiiresti tulla eetrisse. Esimene probleem oli muidugi antenn. Koaksiaalkaableid olime me näinud ainult saksa päritoluga aparatuuris, amatööridele nad kättesaadavad ei olnud. Ka kirjanduses, mis suures enamuses oli välja antud enne sõda, olid näited ainult häälestatavate õhk-toiteliinidega antennide kohta. Nii ma siis tegingi 42 m pikkuse Zepp antenni, mille üks ots oli ühe eemal asuva maja korstna küljes, teine meie maja korstna ümber. 20m e. ¼ lainepikkuse fiidri tegin muidugi ise, ikka „teaduse” järgi. Tol ajal oli ka pi-filter tundmatu asi ja antenni ja lõppplambi anoodvõnkeringi häälestamiseks olid fiidri mõlema traadi ja võnkeringi vahel ampermeetrid, kusjuures igavene vaev oli teha nende jaoks nn. termoriste. Tehtud see aga sai. Järgmine asi oli saatja. Selleks, et võimalikult kiiresti eetrisse tulla tegin ühe-lambilise kvartstüüritud saatja 6П3-ga. Tollel ajal võis III kategooria jaamaga töötada ainult 80 ja 160m lainealadel CW-ga, siis selleks olin hankinud vene päritoluga kvartsi sagedusele 3520 kHz ja BC-610 komplektist sagedusele 3580 kHz. Alaldaja läks kirjutuslaua alla vastu seinale. Kuna lubati töötada ainult sotsleeriga, aga 80m oli täis enamalt kõike muud, siis juhtus ka „patustamisi”. Need QSO-d peitsin oma kuuldejaama päevikusse. Ühel öösel töötasin jälle bändil, isa, ema ja vend juba magasid, kui käis üks ilmatu kärakas. Esialgu ei saanud üldse aru, mis toimub. Lae all hõljus stanioli riba, õhus igasugust prahti ja kirjutuslaua tagant läks pikki tapeeti üles must pigilehvik. Kogu pere oli jalul, ehmunud näod ees ja mina ronisin kohe laua alla uurima mis juhtus. Juhtus aga see, et üks saksa päritoluga hermeetiline elektrolüüt-kondensaator oli pealmise kaane „ära lõõnud” ning kogu selle sisu oligi seinal ja õhus. Midagi taolist mul edaspidi kõigi nende aastate jooksul, mil olen olnud eetris, läbi elada enam ei ole tulnud, kuigi paugutamisi on ette tulnud igat liiki.

Vaatamata raudse eesriide olemasolule ja totaalsole kontrollile õnnestus saada mõningaid QSL-e ka nende „patuste” QSO-de peale. Ukrainas, Stalino (nüüd Donetsk) linnas avas Leo Jailenko, UT5AA, oma ”QSL büroo”, postkast 27. Ma ei tea, kuidas ta need kaardid edasi saatis ja vastuseid sai (kuigi kahtlustan, et läbi Bulgaarias elava kuuldejaama omaniku „Sibi” Sibirski kaudu), kuid vastused tulid. Lõpuks pandi tal see tegevus muidugi jõuga kinni.

D.Sibirski, „Sibi”.

Vahelugemine nr.7

Bulgaaria kuuldejaama omanik Sibirski oli siis tuntud kuju amatöörade hulgas. Ta oli teinud arvukaid dx-peditsioone nendesse Euroopa paikadesse, kus kohalikke aktiivsust ei olnud. Käisid kõvad jutud, et ega ta Sofiast välja ei saanudki ja need dx-peditsioonid olid tehtud ühest kohalikust klubi jaamast. Aga võta sa kinni! Lisaks sellele pakkus ta teeneid QSL-de saatmiseks siis keelatud maadesse tema postkasti kaudu – box 547, Sofia. Siis järsku tegi ta mulle „teene”, tellides mulle ilusa värvitrukis QSL kaardi USA-st! Lisaks see oli lennukompanii PanAm'i reklaami kaart ja minu posti aadressiks oli antud tema postkast. Ma ei julgenud isegi mõelda, mis minust oleks saanud, kui oleks sellise kaardi saatnud Moskvasse QSL-büroosse! Oli tegu, et peale näidise kogu pakk minuni ei jõuaks.

Peagi tegin VFO-ga saatja, mis aga läks võnkuma ja ise ma seda võnkumist välja ei saanudki. Appi tuli siis tõusev täht Kalju Sepp, ehk lihtsalt Sepakas. Temast võiks rääkida lõpmatult palju ja tema nimi tuleb selles loos veel korduvalt esile. Ta oli kui mingi nähtus ja ma olen siiani veendunud, et tema mõtles raadiotehnikas teistsuguste kategooriatega kui meie kõik teised. Mul oli võimalus seda korduvalt kogeda. Kiirelt sai probleem ka minu saatjaga lahendatud.

Alates 1956.a. juuli kuust võis jälle pidada QSO-sid kogu maailmaga. See luba tuli aga ühe klausliga – välismaailmaga võisid sidet pidada ainult need, kellel oli 1. spordijärk raadiospordis. Ei olnud aga seejuures lisatud täpsustust, millise raadiospordi alaliigis pidi see spordijärk saavutatud olema. Siit ka järeldus, kui ei olnud öeldud seda mis alal, siis kõlbas selleks järk ükskõik mis alal, raadionäitusel saavutatu eest, ULL alal või siis kiirusvõistluselt. Milles mul siis see järk oli, ei mäleta enam. Kuid loa ma sain. See oli siis juba „pidu meie tänavas”! Kiiresti oli vaja vormistada omale II kategooria. Uue „razrešenie” sain 4.augustil 1956. Tavalisele kutsungile oli lisatud ka ULL kutsung: 042515. See luba võimaldas mul hakata tööle 40 vatiga senise 160 ja 80 meetrile lisaks veel 40 ja 20meetril ning ULL-l sagedustel 38-40 MHz, 1470-1520 MHz, 5650-5950 MHz, 144-146 MHz ja 420-425 MHz. Siin pean kohe ütleva, et oma ULL aparatuuri mul pole kunagi olnud, kuigi välipäevadel olen mitu korda käinud, alates esimesest pealesõjaaegsest. Minu kätte sattus üks foto sellest välipäevast (selle oli kuidagi saanud sõber Arvo), mis oli korralikult dateeritud. Nüüd võin öelda, et see toimus 1957.a. suvel. Kõik osavõtjad viidi kongiga veoautol Kellavere mäe kanti. Sidet peeti vene kroonu A7A tüüpi patareitoitega väliraadiojaamadega. Antenniks oli muidugi samasse komplekti kuuluv traatantenn. Võistluse pikkus oli küllaltki lühike, 2-3 tundi. Seejärel korjati meid jällegi kokku ja sama päeva õhtuks olime Tallinnas tagasi.

See on pildike esimesest sõjajärgsest välipäevast. A7A taga kõhuli on Roland Kesker ja assisteerib Helda Teppan. Kui iga võistkond sai ainult ühe komplekti raadiojaama, siis siin on küll tegemist „korruptsiooniga”!

1956.a. suvel olin Instituudist suvisel praktikal Tartus. Seal avanes mulle suur võimalus teha üks „diplomaatiline missioon” vanameister Karl Kallemaa juurde, ergutamaks tema taastulekut amatööride perre. Meil oli pikk jutuajamine, milles ma püüdsin teda igati veenda alustamiseks isikliku loa taotlust. Ma olen kaugel sellest, et meie jutuajamine oli tema otsuse tegemisel määravaks, kuid usun, et kaasa ta selleks aitas küll. I kategooria jaama loa ja kutsungi UR2BU sai ta kätte 1957.a. oktoobris. Siit algas ühe enne sõda tuntud dx-mehe väga kiire tõus alul lühilaine eliidi ja veidi hiljem ka ultralühilaine tippude hulka.

Siin on Karl oma hiilgeajal, 1971.aastal.

Saanud II kategooria, tuli kiiresti tõsta oma saatja võimsust. Lisasin saatjale uue lõppastme ГY-50-ga. Selleks tuli aga teha 2 uut alaldajat, eelpinge ja anoodpinge jaoks. Tegin need alaldajad kiiresti ja mitte just väga korralikult. Et nad ei minule ega ka teistele ohtlikuks ei saaks, peitsin nad kirjutuslaua külgekappi. VFO oli eraldi kastis vastuvõtja peal, sageduse kahekordistajad ja lõppaste asub vasemal. Siis suhtusid lainealade sagedused üksteisesse täisarv korda, mis võimaldas VFO sageduse kordistamisel saada kõik lainealad. Laual on ka Talveti valmistatud vibropleks e. mehaaniline poolautomaatvõti.

UR2AR 1957.aastal

Ühe QSO ajal üks HB9 jaam küsis minult, miks ma ikka veel kasutan Zepp antenni kui GP oleks palju parem. Mul ei olnud siis veel mingit ettekujutust, milline see antenn võiks küll olla. Selguse sain temalt saadud kirjast, kus ta saatis mulle selle GP kirjelduse koos mõõtudega. Saanud selle hakkasin kohe tegutsema. Klubist sain BC610 komplekti kuuluva umbes meetristest juppidest koosneva ritvantenni, mille alumine ots oli tollkeermega. Siis läksin oma murega Kalju Madissoni, UR2AI, juurde raudtee signalisatsiooni töökotta. Edasi läks kähku. Kalju võttis ühe suure portselanist kõrgpinge isolaatori. Ühes otsas olevasse auku valas sulatina, millesse puuris tina jahtudes augu ja keermestas selle. Teises otsas olevasse auku sobitas ta ühe umbes 2 m pika toru ja valas selle sulatatud väävliga sinna kinni. Ülejäänud oli juba lihtne. Seoses televisiooni arenguga oli võimalus juba kaubandusvõrgust saada koaksiaalkaablit, millest sai siis GP toiteliin. Kodus keerasin õigesse pikkusesse lõigatud ritvantenni isolaatorisse, isolaatori ümber sai tehtud traatvõru, mille külge kinnitasin 4 radiaali, kaabli ühendasin isolaatori juures nii antenni vardaga kui ka radiaalidega ja kogu selle krempli kinnitasin omakorda korstna külge. Nii sündiski Eestis esimene amatööride GP. Siitpeale töötasin siis 20-l meetril selle värske antenniga.

II kategooria saades hakkasin osa võtma ka võistlustest. Eks ta alul läks üle kivide ja kändude, aga kord korralt ikka paremini. Mäletan seda rõõmu, kui kodunt töötades sain ühel võistlusel parema tulemuse kui UR2KAA. Eks see hammas nii siis võistlustele "verele läks". Kuna mul kodus phonel töötamiseks veel luba ei olnud, käisin regulaarselt töötamas ka UR2KAA-s. Sellest ajast on järgi nii pilte kui sõnumeid ajalehtedest ja ajakirjadest. Näiteks 9.06.1956 trükkis „Rahva Hääle” ära pika jutu UR2KAA tegemistest, millele oli lisatud ka 2 fotot. Ühel mina pidamas „raadiotelefoni sidet Kesk-Aafrika operaatori Robbyga” ja teisel operaator Heiki Kallas ning 17.keskkooli abiturient Helda Teppan ja 1. Töölisnoorte Keskkooli 9. klassi õpilane Hilja Neiman (hilisem ES1AW XYL) lühilaine saatjal töötamas. Sama aasta 27. detsembri „Noorte Hääle” number toob ära artikli pealkirja all „Rahvusvahelistel võistlustel kuues koht”, milles teatatakse, et Heiki Kallas ja Roland Kesker said Rumeenia testis kuuenda koha. Samuti märgitakse, et sel aastal võtsid Vabariikliku Raadioklubi liikmed osa 9 üleliidulisest ja 5 rahvusvahelisest raadioamatööride võistlusest, kus saavutati rida üleliidulisse ja rahvusvahelisse klassi kuuluvaid tulemusi. Nii oli mõnda aega paarimaks N.Liidus E.Lohu ja R.Keskeri poolt saavutatud kahepoolne raadiotelefoni ühendus kõigi kuue maailmajaoga 6 tunni 49 minutiga, kusjuures raadiotelegraafil saavutati ühendus kuue kontinendiga koguni 1 tunni 25 minutiga.

Vahelugemine nr.8

Sidepidamise lubamine kõigi maailma maadega andis väga suure tõuke raadioamatörismi levikule Eestis. Esialgu küll tasapisi. 1956.a.detsembris sai kutsungi UR2AT Mati Juhat, kes hiljem oli väga aktiivne nii lühilainetel kui ka ultralühilainetel, võttes osa aktiivselt ka võistlustest. 1957.a. oktoobris said üheaegselt Karl Kallemaaga load veel Heino Raudsepp, UR2DX ja Georg Rajasaar UR2AY. Edasi hakkas uute jaamaomanike arv kasvama üha kiirenevas tempos. Näiteks ainuüksi Tartus oli 1959.a. 30.septembri seisuga 22 LL ja ULL raadiojaamade omanikku, kusjuures lisaks neile oli vormistamisel veel 4 jaama. 1963.a 1. detsembriks oli Eestis välja antud juba 91 individuaalraadiojaama kutsungit lühilainetel, 155 ultralühilaine kutsungit ja 26(!) kollektiivjaama kutsungit.

Nendel aastatel oli klubis ka vilgas seltsielu. Oli välja kujunenud kaunis kindel seltskond, kes veetis õhtuid klubis. Peale korduvalt mainitud Kaljo Sepa olid sagedased külalised Heiki Kallas, „Bugi” e. Raimond Kangro, Edgar Püümets, „Trepri Ets” e. Eduard Trepp, grupp aktiivseid YL-e: Milvi, Hilja, Marta ja Helda ning rida konstruktorite seksiooni liikmeid.

Vahelugemine nr.9

Kõik need aktiivsed klubi liikmed eraldi võetuna olid huvitavad inimesed. Raadiotehnikas üliandekas „Sepakas” oli meister igas raadiotehnika vallas. Eesti televisiooni käiku minemisega toodi ka klubisse esimene seerias valmistatud televiisor KVN-49, mille ekraan ei olnud oluliselt suurem postkaardist. Sepakas kohendas aga selle ka Soome TV vastuvõtuks. Lisaks remontis ta õhtuti klubis inimeste vanu raadioid. Eks nii mõnigi klient tõi kaasa ka pudeli ja võib-olla siit algasidki tema elu raskused. Raimond Kangro e. „Bugi” oli neil aastatel igapäevane klubis käija. Temast ei saanudki lühilaine amatööri, kuid ta oli suur kaasaelaja. Oma hüüdnime sai ta haruldase ande tõttu – ta imiteeris suuga jazz-orkestrit ja võis esitada kuulajaile mistahes siis populaarset pala. Oma tehnikumi lõputööks valis ta patareilampidel töötava lühilaine vastuvõtja KVM ümbertegemise metall-lampidele. Ju see kirjalik diplomitöö oli igati õnnestunud, kuid praktikas läks teisiti. Vastuvõtja läks võnkuma igast otsast!

Ma ei tea palju Edgar Püüimetsa minevikust, kuid neil aastatel oli ta igapäevane klubi töökojas olija. Ma ei mäleta, et ta oleks endale midagi ehitanud, kuid alati oli ta valmis teisi abistama. Ka minule tegi ta koos Sepakaga suure kingi, millest veidi edaspidi. Igal õhtul oli ta klubis seni, kui tuli ta blond naine ja viis ta koju. Kui töökoda kolis jälle oma vanasse asukohta, siis kadus ka tema klubist. Palju aastaid hiljem kohtasin teda "Olümpia" hotellis, kus ta oli siis uksehoidja. Ja ega ta mind ei tahtnudki enam tunda.

„Bugi”

Igaõhtused kokkusaamised töökoja ruumis või jaamaruumis on mulle jäänud meelde huvitavatena ja mõnusatena, lisaks toimusid aeg-ajalt suures saalis klubisisesed tantsuõhtud jne. Aga üks see lõbu lõppes varsti ära. Ilmselt valitsuse tasandil võeti 1957.a. lõpul vastu otsus taasluua Nukuteater, millega raadioklubi tõrjuti maja teise „paraadna” piirkonnast välja. Töökoda kolis vanasse ruumi III korrusele tagasi, raadiojaam läks hoovi trepist üles III korrusele, kantselei sai ruumid II korrusel. Väike saal, millesse oli sissepääs esimese trepikoja II korruselt, jäi klubile. Võrreldes olukorraga siis, mil ma klubisse tulin, sai nüüd töökoda endale ka selle ruumi III korrusel, kus varem oli õppeklass, sest õppeklassi ruum jäi I korrusele alles. Sinna ruumi tuli nüüd laboratooriumi pool, kus asusid mõõteriistad, toiteallikad ja olid jootmise töölaudad, vanasse töökoja ruumi jäid aga mehaanilise töötlemise osa ja ka kerimispink. Likvideeriti ka töökoja „filiaal” Rataskaevu tänaval.

Vahelugemine nr. 10

Ime läbi on säilinud Vabariikliku Raadioklubi konstruktorite sektsiooni 1957.a. 3.märtsi üldkoosoleku protokoll nr. 3. Koosolekust võttis registreerimislehe järgi osa 38 sektsiooni liiget. Aruandekõnega esines Raimond Kangro (hüüdnimega „Bugi”), kes valiti ka uue sektsiooni juhatuse etteotsa. R.Kangro oli tol ajal koloriitse kujuna klubi seltsielu keskpunktiks, kuid nagu juhtus andeka Kaljo Sepagagi, neelasid elumere lained ka tema. Koosoleku põhjaliku protokoll järgi võib näha, kui elavalt võtsid klubi liikmed osa probleemide arutelust ja kui tähtsaks nad pidasid klubi töökoja heas korras hoidmist. Samal koosolekul tutvustati osavõtjatele ka „rebase püüdmist”.

Viimase sissekande oma päevikusse olen teinud 25. veebruaril 1957. Selles ma nendin, et olen töötanud 83 maaga. Ja veel – et tahan saada I kategooriat. Seda, millal ma selle tegelikult ka sain, ei oska täpselt enam öelda, sest see esimene I kategooria luba on hilisemate korduvate loa vahetuste käigus läinud kaduma. Jaama päevikust on näha, et alates 01.04.1957 olen hakanud töötama 80W-ga ja oma esimese phone QSO olen pidanud 09.04.1957. Seega mul pidi siis juba luba käes olema. Järgnevalt ma vahetasin lõpplambi välja veidi kopsakama vastu – trofee kraamist pärit RS 383 –ga ja jaamapäevikust on näha, et alates 04.10.1957 olen hakanud töötama 150 W-ga. Ma olen ise alati olnud üks vilets aparatuuri ehitaja. Olen alati eelistanud eetris olemist aparatuuri ehitamisele. Kuigi olen üht-teist teinud, on see pigem olnud mulle viimaseks väljapääsuks olukorrast. I kategooria saamisega avanes mul võimalus töötada ka phonel. Kuid selleks oleks vaja olnud modulaatorit. Ma ei tea, millal ma oleks selle ise teinud, kuid siis tegid Sepakas ja Püüimets mulle täieliku üllatuse, kinkides mulle modulaatori sulgvõre kaudu moduleerimiseks. Eks nad olid salaja minu eest seda töökojas teinud. Kuid mulle avanes, tänu sellele kingile, täiesti uus

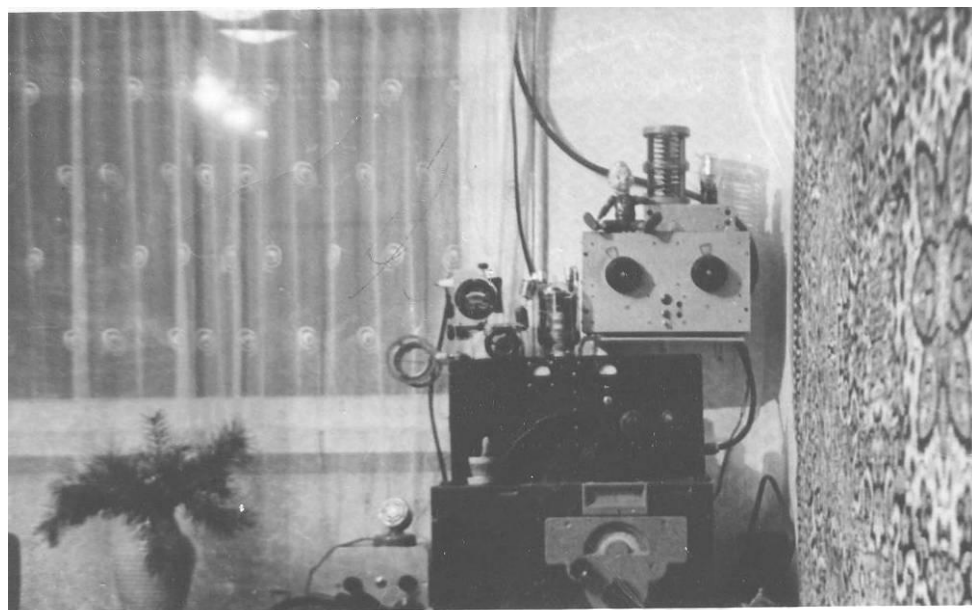
dimensioon QSO-de pidamiseks. Jätkasin küllaltki aktiivselt siiski ka klubi kollektiivradiojaamas töötamist. Kahjuks Roll lahkus klubist ja vahepeal oli aeg, kus ei olnudki klubis jaama ülemat. Nii tehtigi 1958.a. alul minust ajutine UR2KAA ülem, olin selle ameti peal 3 kuud, sest jõudis kätte instituudi lõpetamise aeg ja aega lihtsalt enam ei jätkunud klubis käimiseks. Sügisel tuli Arvo, UR2CW ajateenimisest armeest ja asus poole kohaga klubi jaamaülema kohale. Minul aga läks elu omasoodu ja klubisse sattusin edaspidi oluliselt harvemini. Võtsin ainult mõned korrad võistlustest osa klubi jaama võistkonna liikmena.

Vahelugemine nr.11

Ilusaks saavutuseks, mida ka paar korda mainiti pressis, tuleb pidada 1959.a. UR2KAA tiimi poolt, kus operaatoriteks olid R.Kesker, A.Kallaste ja E.Lohk, esikoha võitmist maailmas multioperaatoriga jaamade klassis ARRL CW contestis. Sama contesti phone tuuris sai kuuenda koha maailmas vanameister Karl Kallemaa, UR2BU.

1958.a. talvel abiellusin ja peale TPI lõpetamist samal kevadel oli ees kolimine. Abiellumisega kaasnes veel midagi tõsist. Nimelt, alates 7.klassist olin olnud aktiivne purjetaja. Alul noorte klassis, siis edasi ja lõpuks nägid minu suved välja selliselt. Läksin kohe peale kooli lõppu Piritale, kus elasin jahis, enamus aegadest kas olin treeninglaagrites või võistlustel. Nii sügiseni välja. Purjetamises olin nii Tallinna meister, paar korda Eesti meister, jahi meeskonnas N.Liidu meistrivõistlustelt kaks hõbemedalit j.n.e. Kuid abielludes tuli ilmsiks, et ega selline elulaad enam kesta ei võinud. Nii tuligi sellest hobist loobuda ja selliselt saigi radioamatörisminu aastaringseks hobiks ja on seda kuni tänaseni.

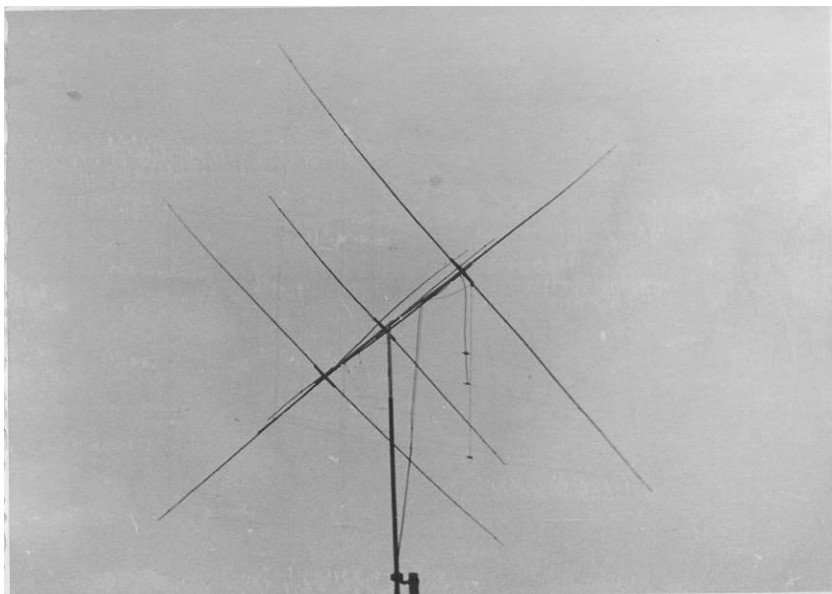
Minu äiapapa oli alustanud oma kahele tütrele kahe korteriga maja ehitamist Maarjamäele. Kõigepealt ehitati ta valmis abihoone. See oli väike majake 2 väikese toaga, milles ühes oli ka kööginurk. Meile abikaasaga sai siis üks nendest tubadest. Ma arvan, et see oli umbes 6,5 ruutmeetrit suur seinakapiga tuba, kuhu mahtus meie kušett, akna kõrvale sai tehtud väike lauake, millele mahtus E-52, selle peale saatja. Samasse tuppa mahtus hiljem veel ka lapsevoodi ning väike kirjutuslaud.

UR2AR 1958.a. Vastuvõtjast vasemal on modulaator.

Esimeseks antenniks panin üles 20 m pikkuse kaldkiire. Ei saa kuidagi öelda, et see antenn ei oleks töötanud, kuigi saadud raportid olid nigelad. Tuli hakata kiiresti mõtlema oluliselt parema antenni ülespanemisele. Alumiiniumtorude puudusel tuli yagi idee kohe kõrvale jätta. Kuid „eetrist” olin saanud ärritavaid teateid siis veel tundmatu antenni „Cubical Quad” kohta. OM Karl, UR2BU, oli jõudnud minust ette ja oli üles pannud esimese 2-elementilise „quadi” Eestis. Käisin seda siis tema juures kaemas ja imetlemas. Suurepärasest tulemustest bandidel oli näha, kui võrd efektiivne see antenn oli. Nii ma siis otsustasingi teha endale midagi sarnast. Majakese taha panin maasse püsti ühe palgi, mille maapealse osa kõrgus oli 6m. Posti tippu kinnitasin tehases omatehtud tugilaagri, millest käis läbi alumiiniumist toru.. Toru ülemise otsa küljes oli 3,8 m pikkune poom, millele kinnitasin 3 raami, äärmised 20 meetrile ja keskel 15 ja 10 m reflektorid. Toru alumine ots ulatus alla pöörajani. Tugilaagril oli horisontaalne võll, mille ümber sai antenni peale pöörajast toru lahutamist lasta alla majakese katusele. Antenni poomi kõrgus maast oli vist ainult 10 m. Pöörajaks oli klubist saadud mingi laeva lokaatori „Fakel” pööraja, kuid

mille pöörlemise kiirus, 19 p/minutis, oli liiga palju sellisele suurele antennile. Tuli midagi välja mõelda. Siin tuli mulle kasuks minu esimene töökoht peale TPI lõpetamist. Nimelt, mind oli suunatud Tallinna Autoremondi Tehase Nr.1 mehaanika tsehhi meistriks. Selles tsehhis oli suur pingipark, kaasa arvatud ka mitmed hambalõike pingid. Nii saigi pöörajas mootori ja tigureduktori vahele siduri asemele tehtud sisehambumisega hammasrattapaar, millega pööraja kiirus vähenes 2-e pöördeni minutis. Ilusal külmal detsembrikuu päeval 1958.a. sai see antenn üles tõstetud. Abiks selle juures oli mu äiapapa, Sepakas ja mu vana sõber Kalju Tuul, nüüd ES1AB. Temast sai minu lähim abiline ka teiste „kuupidega” õiendamisel järgnevate aastate jooksul. Esimese QSO uue antenniga tegin 28. detsembril ühe KH6-ga. Töötas! Siit edasi on jaama päevik täis huvitavaid dx-e. Eks hea eeskuju on nakkav. Nii see suundantenn, mis alumiiniumtorude puudusel oli ainuvõimalik lahendus, leidis kiiret levikut. 1959.a. lõpuks oli neid Eestis üleval juba 8, neist 4 kollektiivradiojaamades.

Minu esimene „kuup”

7. Uus tööliik – SSB

1957.a. ühe QSO ajal 40m lainealal kadunud UA1DZ-ga, keda siis tundsin ka isiklikult, ütles ta, et tal on võimalus mulle demonstreerida uut modulatsiooni liiki – ühel külgribal töötamist. Käskis mul vastuvõtja panna cw positsiooni ning hoolikalt kuulata. No jah, ega ma ikka siis veel ei osanud talle korralikult peale häälestada ja nii ma tast midagi aru ei saanudki. Kuid pele üleminekut tagasi AM-le seletas ta, et see on uus ja suure tulevikuga tööliik.

Vahelugemine nr.12

Georgi „Žora” Rumjantsev, UA1DZ, oli kahtlemata eriline fenomen raadioamatörisemis. Suur anne olla silmapaistev operaator nii LL-il kui ka ULL-il, olles mitmekordseks NL meistriks mõlemal tööliigil. Teravmeelne konstruktor ja väljapaistev antenniteoreetik ja –praktik (ilma kõrghariduseta) ning 60-tel aastatel mitmekordne meister rebasejahis, seda isegi tema kaasasündinud südamerikkega. 1956.a. suvel olin praktiliselt Leningradis. Siis ühel päeval otsustasin üles otsida juba siis laialdaselt tuntud dx-mehe UA1DZ-i. Tutvusime Leningradi klubis Fontankal, kust hiljem läksime tema koju, mis asus samas Fontankal, küll veidi eemal ja teisel kanali kaldal. Seal oli mul põhjust suureks imestuseks. Kõikidel lainealadel pauguga tuleva jaama lõpus oli ainult üks lamp ГИ- 29! Kogu see jaam aga oli ehitatud sõjaaegse „ülelombi” päritoluga kaugluure radiojaama V-100 kasti. See tundus mulle täielikult uskumatuna. Siis ta seletas. Tema tulemused lühilainetel tekitasid suurt kadedust vanade amatööride seas. Nende ettepanekul moodustati komisjon tabamaks sellist „hübematut eeskirjade rikkujat”. Nii see komisjon ükskord ootamatult tuligi ja hõbistatult pidi peale selle väikese saatja nägemist ka lahkuma. Kuid siis Žora näitas mulle, milles oli kogu lugu. Tema sai ühelt sellelt lambilt 400 W kätte. Anood oli peaaegu valge, kui ta töötas. Ise ta rääkis, et võistluste ajal sai ta kuni 700 W, aga siis tuli iga 30 minuti järgi vahetada lampi. Selleks oli tal varutud eriline asbestkinnas! Hiljem kasutas ta samal moel ka ГИ-71-e. Lisaks veel antennid. Temal oli üle Leningradi majade katuste veetud 4 pikka traati, mida ta kasutas kas V-suundantennidena või siis eraldi. Midagi taolist ju sel ajal kellelgi ei olnud! Iseloomult oli ta

kaunis kinnine ja oma tehnilisi teadmisi ta eriti ei tahtnud levitada. Tema-nimeline kuulus mitmebandi antenn publitseeriti ka alles peale tema surma.

Eks see idee üritada minna üle SSB-e hakkas mindki vaevama. Eetrisõbrad saatsid mulle U.S.A.-st kirjandust, millest püüdsin seda uut tööliiki endale arusaadavaks teha. Kuid asi tundus siiski liiga keeruline olevat. Siis aga 1958.a. ajakirja „Radio” septembrikuu numbris ilmus UB5KAB klubi raadiojaama ehituskirjeldus, milles AM kõrval oli ette nähtud ka töötamine SSB-l, milleks saatjasse oli tehtud eraldi SSB plokk. Selle skeem tundus olevat mulle jõukohane ja ka filtris oli ainult 2 kvartsi. Ja nii kodustes tingimustes „põlve otsas” saigi see SSB saatja, õigemini öelduna – juhtsaatja, ühte kroonu „tüki” kasti tehtud. Isegi kasti ja esiplaadi värvisin samasugustes tingimustes, puhudes kopsude jõul omatehtud pihustit. Sealt lendas värv välja küllaltki suurte pritsmetena, mille tõttu pind sai huvitava faktuuri. Saatja oli ette nähtud töötamiseks ainult 14 ja 21 MHz lainealadel ja tema väljundis oli kahe 6Π15Π-ga balansmodulaator. Filtri jaoks kvartsid (500 kHz) ajasin paika kas kummiga hõbetatud kihi õhemaks hõõrumisega – sagedus läks üles või siis kvartsi külgedele hoonimispingi luisu nurgaga soone sisse lõikamise teel – sagedus läks alla. Kvartsi sageduse mõõtmiseks sai tehtud väike kvartsgeneraator, mille 40-dat harmoonilist mõõtsin E 52 optilise skaala pealt.

Nii see esimene SSB juhtsaatja sündis

Kuid seda valmis tehtud vigurit ma ise käima ei saanud. Ei olnud mul peale testri kodus ühtegi mõõteriista ja ka oskustest jäi vajaka. Eks Sepakas tuli jällegi appi ja võttis selle „tüki” klubi töökotta ning peale mõninga aja möödumist teatas, et see värk töötab. Nii me siis 7. jaanuaril 1960.a. ühendasime minu antenni talle taha ja kutsusime DL3LL-i, kes ka vastas meile. Tema ütleski meile, et meie ilmselt tüürisime madalsagedusega seguastme kõvasti üle ja palus oluliselt vähendada mikrofone võimendust ja peale mitmekordset „timmimist” ta ütles, et nüüd olime täiesti loetavad. Kontrollisime seejärel oma väljundvõimsust, mis tuli välja, et oli 0,25 W. Seega olime teinud esimese SSB QSO Eestis ja seda 250 mW-ga! (Selle juhtsaatja eest saime Sepakaga teise koha vabariiklikul raadionäitusel LL ja ULL aparatuuri seas).

Nüüd järgnes kiire võimsuse kasvatamise periood. Tegin kiiresti väikese võimendi ühe 6Π15Π-ga, sain 5W. Sellele lisasin 2x ГY-50 ning sellise võimsusega töötasin paar kuud. Kuna alul olin ainuke Eesti jaam SSB-l, siis oli küll erakordselt mõnus seda nõudlust nautida! Tekkis hulgaliselt eetri-tutvusi ja kujunes välja ka kindel ringkond, kellega kohtusime peaaegu igal päeval. Neist mäletan G3AWZ, EI8P, MP4BBW, VE7ZM j.t. Kuna SSB oli meie amatööride enamikule veel kaunis tundmatu, siis paluti mul teha klubi lühilaine sektsiooni koosolekul (toimusid veel sellised regulaarsed kokkusaamised!) ettekanne selle sidepidamise uue tehnika kohta. Peale minu ettekannet mõned raadiotehnikat juba õppinud teadjamehed avaldasid seepeale arvamust, et SSB tarvis vajalikku aparatuuri stabiilsust ei saa amatööride tasemel kuidagi tagada. Ma olin sellele koosolekule võtnud kaasa oma jaama päeviku ja seepeale näitasin milliste dx-dega ma olin nende paari kuu jooksul töötanud. Aga ega sellistele „tarkadele” selline tõend ei kõlanud üldsegi veenvalt! Üks neist teadjameestest, meie hea OT-st kolleeg, on siiani aktiivne ka SSB-l!

Selleks ajaks oli bandil välja kujunenud mingi SSB vennaskond, kellest osavõtjad meelsasti aitasid teineteist. Nii minu kurtmise peale, et mul pole kõrgepinge trafot suurema lõpu tarvis, saadeti mulle postiga Obninski linnast (Moskva lähedal) kohe ilus 1,5 kV trafo. Nii siis tegingi kiiresti ühe lõppastme 2x ГИ-7 - ga. Kuna toakeses oli ruumi vähe, siis minu jaam nägi välja selliselt. Nurgas väikese lauakese peal oli E-52, selle peal kasti sees SSB juhtsaatja, mille peal eraldi ühel šassiil eelvõimendaja ja teisel suurem võimendaja. Lõppaste oli eraldi riulikese peal nende kõrval ja lõpplampide ventilaator oli kinnitatud otse seinale. Sellise jaamaga töötasin kuni 1962.a. lõpuni. Selle aja sees oli mul töötatud ja kaartidega kinnitatud kaugelt üle 200 maa ja SSB-l 217 maad.

Selline oli minu tööpositsioon esimese SSB saatjaga 1960.a.

Kuna SSB oli alles väga uus tööliik ning huvi jätkuvalt kasvas, otsustati 1960.a. suvel Moskvas Keskraadioklubis korraldada esimene SSB konverents. Osalejaid oli mäletamist mööda ca 20-30. Kuna see kokkusaamine oli vist korraldatud „alt üles” initsiatiivil, siis hiljem nimetati seda ajakirjas „Radio” SSB-l töötavate amatööride isiklikuks kokkusaamiseks. Meilt olid seal Arvo, UR2CW ja mina. Alguses oli paar plaanitud ettekannet, selle järgi aga kogemuste vahetus. Amatöörid tulid tahvli ette ja kirjeldasid milliseid lõppastmeid nad kasutavad. Kellel oli see 400W, kellel kW. (Sellel ajal oli lubatud ainult input 200W). Korraga nägime, et saali ukseks seisis Keskraadioklubi eetri kontrollteenistuse ülem Rosljakov. Ta kuulas kõike seda imestusega näol – ja läks minema. Ka hiljem ei teinud ta nähtust-kuuldust välja. Järgmine juba laiema kõlapinnaga konverents toimus 1963.aastal. Sellest konverentsist on meeles õhtune bankett restoranis „Prah”. Imestasin, et milleks meil kõigil paluti enne restorani minekut teisel pool Arbati tänavat asuvasse gastronoomi minna. Kuid siis selgus, et kuna restoranis on viin palju kallim, siis võtku igaüks üks pudel kaasa! Võib ju arvata, milliseks see bankett peenes restoranis lõpuks kujunes...

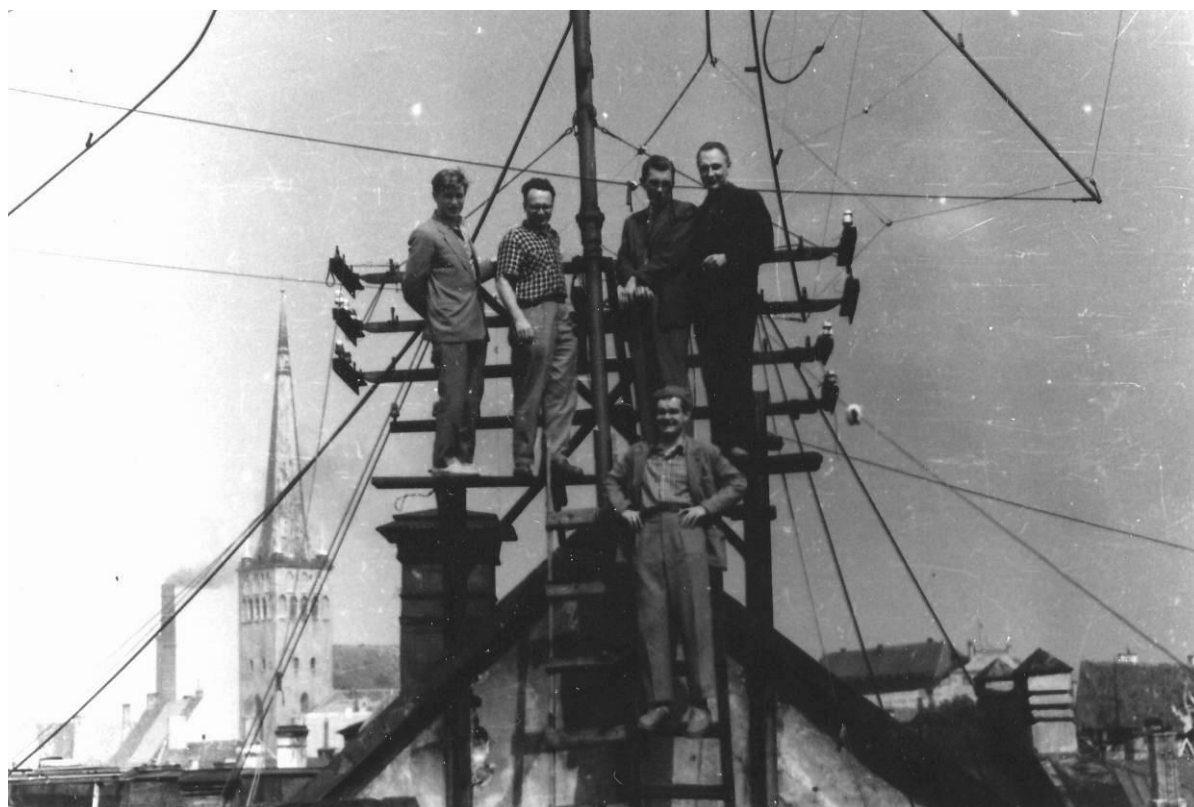
Kui olin saanud SSB-l kinnitatud 100 maad otsustasin taotlema ajakirja „CQ” poolt väljaantavat vastavat diplomit. Selle diplomi Euroopa esindajaks oli mu vana eetrituttav HB9TL, kellega sellel teemal bandil vestlesime. Tema andis mulle oma aadressi ja palus kaardid talle saata. Tegingi nii ja peagi sain selle diplomi kätte. Kuid mida ma tagasi ei saanud olid minu kaardid. Kaebasin seda HB9TL –le, tema vastas, et oli saatnud kaardid mulle tagasi tähitud postiga ning ta teatas ka selle saadetise saatmise aja ja registreerimise numbrist. Tegin siis kirjaliku pöördumise meie peapostkontorisse. Sain peagi vastuse, et see

saadeti pole kohale jõudnud ning nad teatasid, et otsingut peaks alustama saatja. Saatja aga peale alustatud otsingut teatas mulle, et saadeti on peapostkontorisse jõudnud. Siis pöördusin sideministri poole, kelleks oli siis keegi Rupski. Sain samasuguse vastuse kui peapostkontorist. Kurtsin oma kurba saatust siis daamidele peapostkontori postkastide osakonnast, kellega mul oli selleks ajaks tekkinud head suhted. Need kenad naised seletasid mulle, et ega ma neid kaarte enam kätte ei saa, kuna saabuva posti vastavale kontrollijale tundusid need välismaa kaardid kahtlased ja ta lasi need ära põletada!

Minu eetrisse tulek SSB-l mõjus positiivselt ka teistele meie amatööridele. Üksteise järgi tulid sellel tööliigil eetrisse UR2AO, UR2KAA, UR2KCA (RET'-i kollektiivjaam) ja seejärel veel rida teisi. UR2AO tegi esimese faasimeetodil SSB formeerimisega juhtsaatja ja UR2KCA saatja valmistamisel Arvo, UR2CW ja Heiki, UR2AW töötasid välja originaalse ilma vönkereringideta kvartsfiltri, mille kirjeldus ilmus hiljem 1962.a. ajakirja „Radio” septembri numbris. Siis kui mina jõudsin SSB-l eetrisse, olin tollases N.Liidus seitsmes jaam sellel tööliigil. Esimene SSB side peeti N.Liidus juba 1957.aastal UA1DZ poolt. Sellel ajal oli peaideoloogiks, mentoriks ja eestvedajaks SSB-l töötamisel L.Labutin, UA3CR, kes pidas oma esimese side SSB-l 2.veebruari 1958. Tema toimetusel hakkas ajakirjas „Radio” ilmuma nurk „CQ SSB” ja selles ka töötatud maade järgi pidev edetabel.

Vahelugemine nr.13

Leonid Labutin, UA3CR, oli siis väga tuntud raadioamatöör, kes võitis 50-tel aastatel korduvalt N.Liidu meistri tiitlit lühilainetel. Tema kontosse tuleb kanda ka esimene SSB dx-peditsioon Franz Josephi Maale (1962.a.). Hariduselt raadioinsener, töötas ta kinnises uurimisinstituudis, milline oli seotud ka kosmosesidega. Siit ka tema tehnilised võimalused SSB leviku tagamiseks. Ta valmistas väikesegabariidilise SSB saatja, milline reisis mööda N-Liidu eri vabariike andmaks „ uut maad” paljudele maailma amatööridele. 1958.a avaldas ta ajakirjas „Radio” artikli SSB kohta ning oma kogemustest sellel tööliigil töötamisest. Samal aastal avaldas ta ka oma SSB saatja ehituskirjelduse, milline oli esimene taoline kirjeldus siinpool „raudset eesriiet”. Tema oma jutu järgi oli just tema otsus see, mis lõpuks andis meile laialt tuntud 9 resonaatoriga elektromehaanilise filtri, nimelt mingi salajase seadme jaoks töötati välja elektromehaanilist filtrit ja tellija vajaduste katteks oleks jätkunud ainult 5 resonaatoriga filtrist, tema aga kirjutas tehnilistesse tingimustesse sisse just 9 resonaatoriga filtri ja see kroonu „masinavärk” läskis käima selliselt, mis järgnevatel aastate jooksul aitas oluliselt kaasa SSB levikule „ idablokis”. 1962. aastal külastas ta Tallinna, millest on säilinud grupifoto Lai t. 1 katusel UR2KAA 3-e laineala quadi jalamil seisvast seltskonnast: UA3CR, UR2AO, UR2CW ja UR2AR ja veel keegi, keda enam ei oska identifitseerida. Tõsisem vestlus toimus seejärel UR2AO juures koduaias.

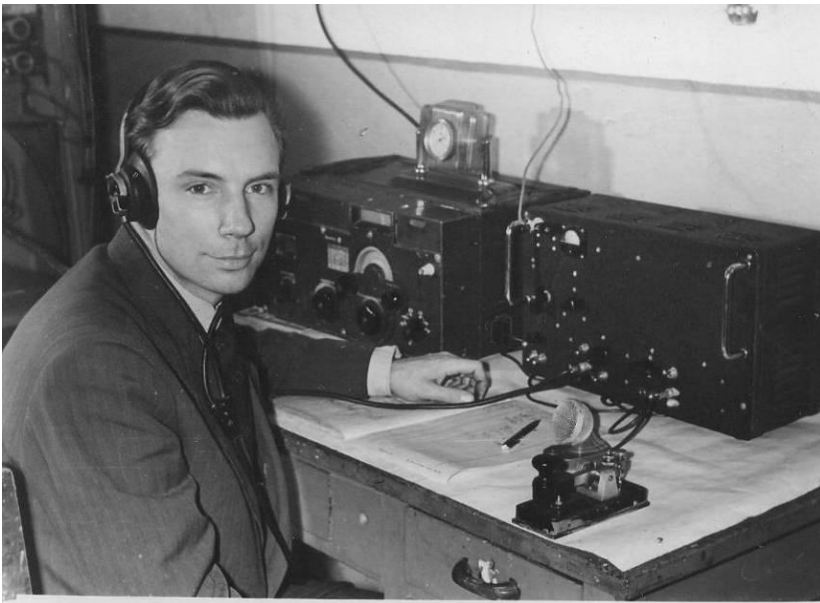

Ülal vasemalt teine on UA3CR, siis UR2AR ja UR2CW. Veidi allpool UR2AO

Tõsine SSB teemaline jutuajamine Teo juures

Ma käisin paaril väga huvitaval momendil ka Labutini juures külas. 1960.aasta lõpuks oli SSB levinud juba sedavõrd, et ainus tsoon 40-st, kust ei olnud töötatud sellel tööliigil, oli 23.tsoon. Sinna siis plaanis minna ekspeditsioonile kadunud Seva Vorobjov, UA3FE. Koos Labutiniga olid nad teinud ühe kolme fikseeritud sagedusega saatja just selleks otstarbeks ja nii ta pidigi siis lendama 1961.a. 25. jaanuaril Tuva ANSV-sse Kõzõl-i linna. Ärasõidule eelneval õhtul aga istusime Labutini juures kodus ja saatsime Sevat ära, ehtvenelasliku põhjalikkusega. Ajalugu aga kordas iseennast, sest 1962.a. jaanuaris samas kohas, samas seltskonnas ja sama põhjalikkusega saatsime teele Labutinit tema SSB dx-peditsioonile FJ maale.

UA3FE, Seva Vorobjov oma kodus

Vahelugemine nr.14

Kord kodunt UA3FE-ga töötades palus ta veidi oodata, ta tahtvat oma antenni minu poole pöörata. Hiljem teda tema kodus külastades tundsin huvi tema suundantenni kohta. Siis ta seletas. Tema jaam oli maja nurgas, üks aken vaatas lõunasse, teine läände. Antenniks oli veerandlaine pikkune traadijupp, mida ta kord ühest, kord teisest aknast alla lasi, nii siis ka kiirgussuunda muutis!

Nii kui olin töötanud selle 23.tsooniga, olin maailmas esimene, kes oli täitnud SSB-l WAZ-i tingimused. Kuid mida ei tulnud, oli QSL kaart. Kui ma lõpuks peale pikka ootamist sain kaardi, olid Venemaa amatöörid jõudnud omad taotlused ära saata ja tahtlikult korraldati asi nii, et diplomi Nr.1 saaks UA3CR, kellele anti võimalus töötada veel puuduvate tsoonidega enne, kui teistele QSL-e ja laekunud taotlusi edasi saata. Mina sain alles diplomi Nr.15.

8. Uus QTH, uus jaam, uus antenn ja uus töökoht

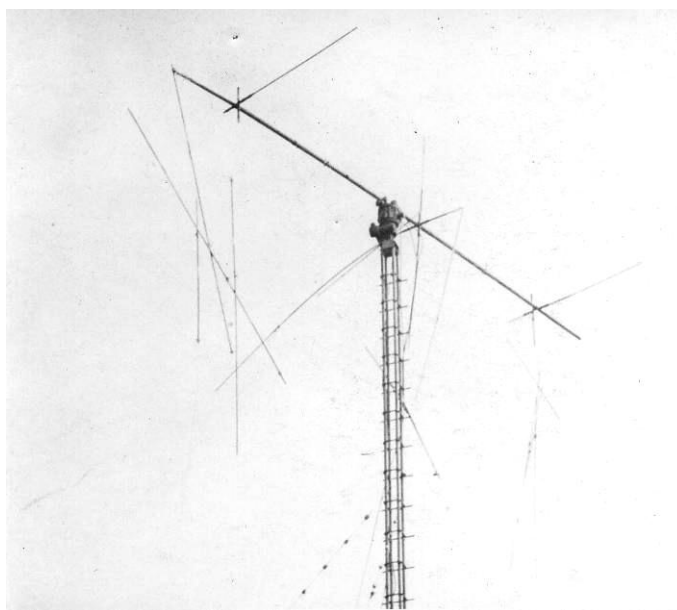
1961.aasta oli mul väga pingeline. Töökoahas olin saanud peainseneriks, õhtuti lugesin TPI-s loenguid ja käisin keeltekoolis ning öösiti pidasin dx-jahti. Kusagilt pidi midagi järgi andma ja selleks oli tervis. Kopsu oli tekkinud mingi plekk ja nii ma siis aasta lõpu eel haigeks jäin. Kuna ma ei tahtnud minna ei haiglasse ega ka sanatooriumisse, vaid soovisin jääda oma naise hoole alla, siis sain pika haiguslehe. Muidugi jäid ära öised dx-jahid ning pidin kaunis rangelt režiimi pidama. Samal ajal majaehitus hakkas jõudma lõpule ja oli ette näha sinna kolimist 1962.a. suve lõpuks. Majas oli mulle ette nähtud eraldi jaama ruum. Kuigi ainult 6 m² suur, aga ilus aknaga ja seinakapiga valgusrikas tuba. Ehitamise käigus olin ma varakult läbi seina viinud ka toru antennikaablite jaoks. Tingimused korraliku jaama väljaehitamiseks olid olemas. Uuele juhtsaatjale olin mõelnud ma juba tükk aega. Sõpradelt U.S.A.-st olin saanud tollel ajal kõige moodsamate juhtsaatjate – Collinsi KWS-1 ja 32S-1-e skeemid, mille alusel panin kokku enda oma. Labutini käest olin juba saanud mehaanilise filtri ning sellel ajal tema „girlfriendi” Nina Kalošina (UA3CG) käest kõik vajalikud kvartsid koos siis defitsiitsete pesadega. Kuna olin haiguslehel, siis oli palju vaba aega ja nii ma kogu selle juhtsaatja „ühe soojaga” klubi töökojas valmis ehitasingi. Kellegi käest sain klubis 2 ühesugust vastuvõtja KVM („Tšaika” patareivariant) kasti. Ühe juhtsaatja ja teise lõppastme jaoks. Kõik värvimise tööd tegin ainult kodus, väljaarvatud paar esiplaadi detaili, mille sõber Arvo, kes töötab siis RET-is, lasi seal värvida ja graveerida. Klubis oli hea töötada, olid olemas puurpink, kõik võimalikud mõõteriistad, konsultandid ja „ideede kast”. Viimane oli suur kast, kuhu pandi kõikvõimalike kroonu „tükkide” lammutamistel saadud kraami ja kust iseehitajad said igat liiki abistavaid detaile.

Kui olin juhtsaatja saanud valmis, hakkas häälestamise vaevaline protsess. Kõigepealt selgus, et esimene balanssmoodulaator ei tööta, kuigi olin teinud selle „maailma tipu” järgi. Sepakas vaatas seda skeemi ja konstanteeris, et see ei saagi töötada! Ja nii see oligi. Ilmselt firmasaladuse tõttu oli see osa KWS-i skeemist tehtud teadlikult vigane. Veidi mõelnud, seletas ta kuidas tuleb seda muuta nii, et ta ka töotaks. Peale ümbertegemist läks ta kohe tööle. Siis nägin ma vaeva VFO ja vahesageduse paelfiltri kokkujooksuga. VFO kattis 1 MHz ja vahesagedus oli vist 5,5-6,5 MHz. No ei ma suutnud kuidagi seda ühtlast kokkujooksu saada. Sepakas vaatas seda, küsis paari asja, käis toas edasi-tagasi ja pobises midagi arusaamatult ja lõpuks ütles, et siia pane selline kondensaator, sinna selline jne. Ja peale kõiki neid asendusi esimese proovimisega oli saadud ilus kokkujooks. See näide kinnitas veelkord, Sepaka aju töötas kuidagi teisiti. Üldsegi mitte nii kui teistel. Lõpuks sai see juhtsaatja valmis. Pean küll enesekiituseks ütleva, et see oli ilusaim asi, mida ma olen kunagi ehitanud. Ja lisaks ka töötas kõigil lainealadel hästi.

Uue lõppastmega olid lood veidi teisiti. Kõigepealt leidsin ajakirjast „CQ” ühe kirjelduse lõppastme kohta lambiga 813 (meil ГY-13). Seal tüüriti lampi varivõrele ja kirjelduse järgi sai selliselt lambist lineaarselt vähemalt 2 korda rohkem võimsust kätte, kui standardses lülituses. Puuduseks oli aga vajadus lampi neutraliseerida. See tegi skeemi veidi keerulisemaks ja häälestuse päris peavaluks. Igatahes valmis ta sai ja 2,2 kV-lise anoodpinge juures oli anoodvooluks 300-400 mA. Tollel ajal oli see igati küllaldane võimsus. Vahepeal arstide soovitusel vahetasin ka töökohta. Teo (UR2AO), kes töötas siis Pirita teel asuvas instituudis, uuris järgi, kas seal oleks mulle midagi sobivat. Ja oli. Sinna ma 1962.a. mai kuus ka tööle läksin ja jäin samasse asutusse koguni 16-ks aastaks.

Uus elamine sai valmis septembris 1962. Vana väike abihoone jäi veel mõneks kuuks paigale enne kui sai maha lammutatud. See tähendas seda, et kuigi kolisime valminud majja, jäi vana jaam veel püsti, sest kuigi mul oli valmis juhtsaatja, ei olnud aega olnud mõelda, veel vähem, ehitada uut antenni. Septembris, just kolimise aegu nägi ilmavalgust meie teine laps. Kuid ega siis ideed kuhugi ei kadunud. Otsustasin maja taha seina äärde panna püsti ühe metallsõrestikust masti ja selle otsa kolme laineala kolme elemendilise quadi. Kust aga saada masti? Kord kaebasin oma muret vanale tuttavale Kalju Madissonile, UR2AI –le, kes töötas siis ikka veel raudteel. Temalt tuli kiire vastus – mis aadressil mast tuua? Lugu oli selles, et elektriraudteel vahetati välja õhuliinide tugimaste ja need, mis maha võeti ja utili saadeti, olid igati korralikud mastid. Järsku ühel 1963.a.kevadisel päeval, kui ma ise tööol olin, oli Kalju toonud suure autoga masti kohale ja maja kõrvale krundile maha pannud. Mast oli 10 m pikk, ankurdamiseks vajaliku alusega, ülalt ahenev ja hästi värvitud. Ülemise otsa mõõdud olid 15x15 cm. Hankisin kohe 4 katlatoru läbimõõduga 38 mm ja pikkusega 6m ning sõrestikuks 15x15 mm teraslatte. Töö juurest tõin hea

keevitaja, kes valmistas mulle täiendava 15x15 cm külgedega sõrestiku jupi, mille otsas oli tald reduktori kinnitamiseks ning jätkas selle olemasoleva masti tipuga. Seejärel värvisin masti ning autokraanaga sai ta tõstetud valatud betoonvundamendi ankrupoltidele. Reduktori sain klubist. See oli mingi lokaatori antennipööraja, millel olid sees koaksiaalsed kontaktrõngad 3 kaabli jaoks. Just see, mida vaja. Muidugi ta oli raske, kusagil 60-70 kg vahel ja tema ülesvinnamiseks tuli valmistada üks plokiga varustatud ja masti külge kinnitav poom. Nagu elu näitas, läks seda tulevikus korduvalt vaja. Täielikuks probleemiks oli tollel hetkel quadi varraste materjal. Bambust polnud saada, puutöö polnud ka just meelitatav. Kuid siis selgus, et töö juures töökoja mehed olid valmistanud valgevasest pikad koonused klaasplastist õngeritvade valmistamiseks. Ja nii ma siis tegingi ise need klaasriidest ja epoksivaigust 12 koonilist toru, mille seinapaksus aga oli tunduvalt suurem kui õngeritvadel. Antenni häälestamiseks tõin kohale autotõstuki. Vastuvõtja väljundist vedasin juhtme paari autotõstuki korvi, kus voltmeetriga mõõtsin MS signaali tugevust. Signaali andis mulle Arvo UR2KAA-st, mis asus ca 7 km kaugusel. Antenni häälestasin maksimumile ette. Tulemus oli suurepärane, see oli parim antenn, mis mul kunagi on olnud. 1967.a. torm aga tegi antenniga „puhta töö”. Foto sellest laastatud antennist ilmus ka „Radioamatööris” Soomes. Poomile jäi tervena 12-st vardast järgi ainult 1!

Isegi nüüd on kaunis hingemattev seda laastamist näha

Antenn tuli praktiliselt uuesti valmistada. Hiljem ma proovisin valmistada nii 4–elemendilist kui ka 6–elemendilist quadi, kuid ei olnud enam võimeline neid korralikult häälestama. Nii siis 1963.a. suve lõpuks sai mu uus jaam uues kohas lõplikult valmis ja alates 6.septembrist on logi jällegi dx-e täis.

Varsti ilmnes aga üks häiriv probleem. Uue maja elektrivarustus tuli õhuliini pidi. Ka alajaam oli küllaltki kaugel. Nii kui ma täisvõimsusega ütlesin „aaa”, nii tekkis 10 voldine pingelang. Kuigi E-52-l oli nii lampide küttevool kui ka ostsillaatori anoodpinge stabiliseeritud, see kõik siiski ei aidanud. Iga kord kui läksin saatelt kuuldele, oli vastuvõtja sagedus nihkunud ca 150 Hz, see aga võistlusolukorras oli vägagi häiriv, kogu aeg tuli häälestusnuppu edasi-tagasi keerata. Ka finantsolukord ehitustegevuse tõttu jättis soovida ja kui avanes võimalus saada klubist kasutada E-52-e vene „koopiat” vastuvõtjat „Krot”, siis müüsingi oma armsa E-52 ära. Selle vastuvõtja saatus oli vägagi kurb – uus omanik hakkas teda „paremaks tegema”, vahetades originaallambid moodsamate ja oluliselt suurema tõusuga lampide vastu. Ja võib ainult oletada, kuidas see vastuvõtja seejärel käitus. Lõpuks lammutati see väga unikaalne vastuvõtja lihtsalt laiali!

Ega „Krotil” ju polnud midagi muud viga, kui ainult see, et kui öösel vaikuses vahetasin oma jaamaruumis vastuvõtja laineala, siis ärkasid teises toas nutuga lapsed ja pahasena ka naine. Ja nii ma siis vahetasin selle välja R-250-e vastu. Peale seda, kui tegin selle KS võimendi skeemi veidi ümber, viies sisse võimenduse reguleerimise, tuli sellest välja üks igati hea vastuvõtja. Noh, ta oli ikka liiga suur ka, ei näinud enam isegi aknast välja. Kuid sellega töötasin nii kaua, kuni 1972.a andsin ta ära lootuses saada omale varsti transiiver, kuid alles 1974.a. sain ühistööna valminud „UW3DI- II” omanikuks.

Selline oli mu raadiojaam kuni 1972.aastani

9. Eesti Raadiospordi Föderatsioon (ERSF)

Meie Arvoga (ES1CW) oleme ajurünnaku korras üritanud paika panna selle aasta, millal ERSF küll võidi luua. Meie mõttetöö viljana oli see 1960. aastal. ERSF sündis ühe järjekordse üleliidulise kampania käigus, kus kõiki spordialasid pidi juhtima selle ala föderatsioon. Meil Eestis toimus raadiospordi senine juhtimine raadioklubide kaudu, milliseid finantseeriti siis OSOAVIAHIMI, seejärel AAVÜ ja hiljem ALMAVÜ Keskkomitee kaudu. Samal ajal olid klubides oma nõukogud, millised omasid liikmemaksudest mõningaid finantsvahendeid. Kui föderatsioon loodi, aga ilma oma rahaliste vahenditeta, oli täiesti loomulik, et esialgu kogu föderatsiooni juhtkonna moodustasid klubi palgalised töötajad. Spordivõistluste finantseerimine käis ikka läbi klubi ja ALMAVÜ Keskkomitee spordiosakonna. Järgnevatel aastatel jooksul üha rohkemal määral olid klubi palgalised töötajad seotud kutsealuste väljaõppega ja aega ühiskondlikus korras raadiospordi juhtida jäi üha vähemaks. Spordi-föderatsioonide tüüppõhikiri nägi ette juhtorgani, presiidiumi, ümbervalimist iga kahe aasta järel. Nüüd tagantjärele on näha, kuidas iga kahe aasta järgi üha enam ja enam saavad föderatsiooni presiidiumisse valituks tuntud raadiospordilased ja aktivistid. Kuna föderatsiooni liikmeid kokku saada oli praktiliselt võimatu, siis moodustati veel ERSF nõukogu, millise liikmed olid paikkondade esindajad üldkoosolekul. Kuid mind kogu see lugu esialgu ei puudutanud. Kuid siis ühel ERSF-i aruandlus-valimiskoosolekul valiti ka mind föderatsiooni presiidiumisse. Seda ma leidsin ühest kogemata säilinud protokolli lisast, kuid sellel lisal polnud kahjuks kuupäeva, nii ma ei teagi, millal see juhtus. Arvestades neid persoone, kes olid sellesse presiidiumi valitud, juhtus see ilmselt 60-te aastate alguse poolel. Selle presiidiumi koosseis oli järgmine:

Esimees	A.Tepljakov	(UR2AM)
Asetäitjad	K.Kallemaa	(UR2BU)
	E.Lohk	(UR2AR)
	E.Rahuoja	(Raadioklubi ülem)
Sekretär	E.Jakobi	(oli vist veel klubi insener)
Liikmed	Filipovskaja	(sideinspektor)
	O.Saarep	(UR2GK)
	L.Kolos	(kiirusvõistleja)
	A.Lukjantšikov	(?)
	J.Letunov	(Pioneeride Palee raadioklubi juhataja)
	E.Paaksi	(UR2CK)

Tolle perioodi presiidiumi koosolekute protokollid pole säilinud ja ka mälus pole mingit jälge, mistõttu ei oska nüüd iseloomustada siis tehtud tööd. Mäletan ainult seda, et Karl ilmus alati kohusetundlikult kohale, kattes vahemaa Tartust Tallinna oma vanal kõige esimese mudeli „Moskvitšil” 6 tunniga (muidugi ka Tartu maantee oli veel vana, loogeline ja tunduvalt tänasest pikem). Katse mind kaasa tõmmata raadiospordi juhtimisse lõppes siis ilmselt suure ebaõnnestumisega. Ei mäleta, et sellist üritust oleks järgnevate vähemalt 6-7 aasta jooksul enam korratud. Ainult 1968.a. ERSF üldkoosolekul valiti mind kvalifikatsiooni komisjoni liikmeks.

1960-ten aastatel läks juhtivate partei- ja valitsustegelaste hulgas moodi hakata mõne spordiala föderatsiooni presiidiumi esimeheks. Eks selline „pomo” võis oma positsiooni kasutades olla spordialale vägagi kasulik. Ilmselt seda arvestades tehti tollasele sideministrile Bruno Saulile ettepanek hakata juhtima raadiospordi föderatsiooni, millega ta nõustus. Nii ta siis 1968.a. ERSF üldkoosolekul valitigi presiidiumisse ja viimane valis omakorda tema presiidiumi esimeheks. Siis valiti presiidiumi esimehe asetäitjad piirkondlikel alustel. Nendeks olid Enn Tajur, Karl Kallemaa, V.Kallas ja Prok. Sekretäriks valiti T.Elhi. Kahe aasta pärast valiti uus presiidium, esimeheks Saul, asetäitjad E.Lohk ja G.Milius ning sekretäriks jällegi T.Elhi. Saul pidas seda ühiskondlikku ametit seni, kui temast sai peaministri asetäitja 1978.a. Olles ligi 8 aastat ERSF presiidiumi esimehe Sauli asetäitja, kogesin korduvalt selle mehe operatiivsust probleemide lahendamisele kaasaaitamises. Presiidiumi koosolekutele Saul ise ei tulnud, kuid alati võttis ta meid vastu oma ministeeriumi töökabinetis, kui oli vaja kasutada tema „telefoniõigust” või saada mingile taotlusele tema allkirja. Mis seal salata - nii mõnigi meie aktivist sai tema abiga omale siis väga defitsiitse korteritelefoni. Ka meie 1972.a. dx-peditsiooni loa Franz Josefi Maale ajas ta, kasutades oma kanaleid Moskvast, välja. Kui Saul oma ameti maha pani, siis kinkisime talle föderatsiooni poolt Tõnu (ES2DW) poolt tehtud messingist klassikalise telegraafi võtme vähendatud koopia, mille aluse sees oli ka toongeneraator. Käisime siis Toompeal Tõnuga koos seda talle üle andmas. Mulle igatahes tundus, et ta oli sellest meiepoolsest tähelepanuavaldusest liigutatud.

Sauli järglaseks presiidiumi esimehe kohale sai tollane sideministri asetäitja, hilisem teletorni direktor S.Morozov. See oli aga kahjuks täiesti teistsugune mees, kellest praktilist abi meile küll ei olnud. Peale korduvaid uuesti valimisi olin presiidiumi sisulise esimehe „ametis” vist kuni 1984.aastani. Minu töötamise ajal presiidiumi aseesimehena oli meie sekretäriks Laine Kallaste, UR2YL ja ES1YL. Tänu Laine korralikkusele oli meie paberimajandus täiesti tipptasemel. Tema poolt koostatud koosolekute protokollid võiksid mõnele uurijale (miks mitte ka ES1CW-le...) anda päris ilusa ülevaate meie amatöörismi elust neil aastatel. Nendel aastatel käis kogu raadiospordi alane töö läbi radioklubi „spordiosakonna”, ehk teisiti öeldes läbi klubi kollektiivjaama ülema Arvo Kallaste, UR2CW (nüüd ES1CW). Tema valmistas ette materjalid, mis puudutasid kõikide raadiospordi alade võistlusi, treeninglaagreid jms. Presiidium arutas neid, kui vaja tegi parandusi ja kinnitas ettepanekud. Eks sellel ajal hakati Arvot seljataga nimetama ka meie raadiospordi „halliks kardinaliks”. Arvole sekundeeris ürituste käima lükkamisel Tõnu Elhi, UR2DW (nüüd ES2DW), kes oli alul kroonust tulles klubis ametlikult tööl ja hiljem oli presiidiumi „täidesaatvaks organiks”. Igatahes oli tema käsi ka kõigi nende sündmustega kõige tihedamalt seotud. Ma arvan, et olin seotud ERSF presiidiumiga liiga kaua. Seetõttu meeldib mulle praeguses ERAÜ põhikirjas ettenähtud piirang, et juhatuse esimees võib olla valitud mitte enamaks kui kaheks perioodiks. Inimene ammendub. Ise kogesin.

10. Ilusaid ettevõtmisi.

Minu mälus pole kahjuks jälge sellest, kes tuli välja ideega alustada igal laupäeval pidama meie föderatsiooni büllätääni 80m laineribal. Ju see oli vist ühiste arutelude tulemus. Igatahes 1965.a. see sai alguse ning eetrisse tuli see UR2KAA-st ja Arvo dirigeerimisel. Kuid tulla klubisse vara laupäeva hommikul oli ilmselt liialt suur pingutus ja nii siis Arvo ettepanekul ma võtsin peagi ohjad ise üle. Büllätääni sisu oli eelnevalt kokku pandud klubis, mina ainult lugesin seda ette ja vastasin seejärel küsimustele. Ja niimoodi niikaua, kuni sain valitud föderatsiooni presiidiumisse, s.t. info oli siis minu enda käes ja ma hakkasin ka büllätääni sisu ise koostama. Muidugi oli ka minul mõnikord laupäeva hommik prii, eelneva kokkuleppe alusel pidas siis büllätääni keegi teine. Peale 1976. aastat vedas seda info pooltundi mõned aastad Heiki, UR2AW, siis jälle Arvo ja alates 1993. aastast, kui olin valitu ERAÜ juhatuse esimeheks, jällegi kuus aastat mina. Mulle tundub, et selline iganädalane radiobüllätään on läbi aastate olnud üheks meid kõiki siduvaks ettevõtmiseks. Kuna olen ise sellega olnud otseselt seotud, siis see arvamus ei pruugi sugugi ühtida ringi kuulajate omaga, kuid otseseid vastuhääli sellele ettevõtmisele

pole ka kuulnud. Mõneti mulle tundub, et me pole osanud seda kommunikeerimise vahendit küllalt hästi kasutada. Inimesed tahaksid enam informatsiooni, ka seda, mis neid päris otseselt ei puuduta. Ja see on ju inimlik.

Kuuekümnendate alguse poole kuulub ka minitestide korraldamise algus. Selle eesmärgiks oli meie lühilaine amatööride meisterlikkuse tõstmine võistlustel. Eks peamise tõuke selleks andis Leedu kolleegide poolt käima lükatud Balti Contest (siis „SB“). Tollel perioodil olin ma küllaltki tõsiselt haaratud lühilaine sektsiooni tööga, mistõttu need sündmused puudutasid mind lähedalt. Peab tõdema, et need minitestid muutusid vägagi populaarseks, nendest osavõtuga olid seotud ka mõned „porgandid“, nagu võimalus kategooriat tõsta, auhinnad jne. Osavõtjate arv ulatus tavaliselt üle 60-70 jaama! Üldise taseme tõus oli näha ka nendes Balti jõuproovides, kus UR2 jaamade arv ulatus isegi üle 100! Minitestidest osavõtmisega said paljud meist võistluse maitse suhu. Ise võtsin neist innuga osa. Sama hasardiga oli alati väljas ka Teo, UR2AO. Tänapäevaks on see võistlus transformeerunud meie karikavõistluste etappideks.

Ei mäleta enam täpselt, kas see oli 1968.a. või 1969.a., kui tuli idee tõsta dx-jahi aktiivsust meie amatööride hulgas, kehtestades selleks pideva dx-edetabeli diplomi R150 (see oli DXCC N.Liidus kasutatud variant) järgi. Olin nõus seda „projekti“ vedama. Edetabelit peeti kategooriate kaupa ja hinnati edetabeli parimat ja edetabeli aktiivseimat. Aasta tulemuste alusel anti välja ilusad auhinnad. Esimestel aastatel oli selleks väikesed hõbedast topsikud. Mõne aasta pärast muutus aga hõbe defitsiitseks ja meile ei võimaldatud neid enam osta. Selle edetabeli pidamisega oli tükk tegemist. Osavõtjaid oli küllaltki palju ja et asja kuidagi korras hoida, viisin enda juures sisse perfokaartide süsteemi, kus igale edetabelist osavõtjale oli eraldi kaart. Kahjuks see kaardipatakas on hilisemate kolimistega kaotsi läinud. Kuid on säilinud edetabel seisuga 1.dets.1981.a.. See sisaldas andmeid 91 meie amatööri saavutuste kohta!

Neil aastatel hakkasime iga aasta lõpul välja andma veel kahte auhinda: aasta parim ULL ja LL amatöör. Ka selle nimetusega kaasnes üks hõbedast graveeringuga topsik. Nad on mul siiani järgi ja neist hinnatumaks pean 1972.a. tulemuste puhul Tõnule, UR2DW ja minule antud tiitlit meie Franz Josephi Maale tehtud dx-peditiooni eest. Ma ei oska öelda, millal see ilus ettevõtmine katkes. Kahju, sest meil oleks olnud paljusid, keda selle tiitliga nende aastate jooksul oleks võinud ära märkida.

Eraldi peatükki vääraks meie talviste konverentside korraldamine. Kuid kahjuks ma ei ole leidnud enam praktiliselt mingeid materjale nende konverentside kohta ning enda mälu on vägagi lünklik. Üldiselt oli 50-te lõpp ja 60-te algus seotud amatöörismi järsu populaarsuse tõusuga. Ühiskonna totaalse isolatsiooni juures oli amatöörism ka suurepäraseks aknaks suhtlemises välisilmaga. Kogu selle entusiasmi tõusuga tekkisid mitmed omavahelised suurema kandepinnaga kokkusaamised. Populaarseteks muutusid nn. konverentsid. Mina ei olnud kindel selles, kes nende konverentsidega otsa lahti tegi, kuid Arvo, ES1CW, on raudkindel, et meie piirkonnas tegid esimese sammu selles suunas just eestlased. Hiljem toimus nii üleliidulisi, piirkondlikke, vabariiklikke konverentse ja lisaks sellele veel suviseid kokkutulekuid. Eestis võttis esimese konverentsi korraldamise oma kätte tollel ajal vägagi aktiivne Tartu Raadioklubi. 1960.a. detsembri ühel nädalalõpul see toimuski Tartus. Kokku oli lepitud nii, et Tartu kolleegid ootavad tallinlasi õhtul kell 18 sööklas „Võit“ (oli selline väga tuntud söökla raekoja vastas). Tallinlased aga olid juba varakult hakanud ühe ALMAVÜ bussiga tulema. Mina olin saanud varem ja peatusin tuttavate juures. Tulin õigeaks ajaks koos organisaatoritega sööklasse, vaatasime ilusat kaetud lauda ning kogunenud seltskonda, aga keda ei olnud, olid tallinlased. Ootasime ja ootasime. Viimaks, ligi 2 tunnise hilinemisega nad lõpuks saabusid, külmunud ja näljased. Neil oli bussi mootori bensiinipump nässu läinud ja Sepaka initsiatiivil olid nad „manuaalselt“ mootorit bensiiniga toitnud. Sellele järgneval oli igatahes ootamist väärt. Järgneval päeval toimuski see meie esimene konverents.

Vahelugemine nr.15

On säilinud koopia selle konverentsi otsusest. Pealkirjas on öeldud, et see on meie raadioamatööride I-se konverentsi (VII kokkutuleku) otsus. Mulle on jäänud ebaselgeks, kust on võetud see 7. Kokkutulek? Otsus ise on tolle ajastu laadis. Peale pikka sissejuhatust konverentsi märkis esimesena seda, et ERSF ei näita vajalikku initsiatiivi raadioamatöörismi arendamisel ja populariseerimisel. Põhilise töö sooritavad üksikud raadioklubid (Tartu „Abja j.t.“). Sellest punktist kiirgab vastu see, et kes selle konverentsi ikka tegi! Aga mis osa oli Abjal? Sellest veidi allpool. Edasi oli muu hulgas ka tänapäeval imestamise väärt punkte, nagu:

- Igal aastal avada mitte vähem kui 30 lühi- ja ultralühilainejaama

- Raadiosportlased võtta ühtsesse spordijärkude klassifikatsiooni
- Välismaaga töötamise loa andmine ERSF pädevusse, mitte aga spordijärgu omamisel
- Välismaa perioodilise raadioamatörismi alase kirjanduse saamist tsentraliseeritud korras
- Lindude rände uurimisel osalemine raadiotehnika kaasabil
- Pöördumine asjaomastesse instantsidesse A.Isotamme „Raadioamatööri käsiraamat” kordustruki väljaandmise osas

J.n.e.

Vahelugemine nr. 16

See Abja mainimine kui üks edukas raadioamatörismi keskus, hakkas mind huvitama. Mul olid sellel teemal pikad jutuajamised ES7RDW-ga ja ES8LG-ga. Nendest jutuajamistest sai küll üldise pildi, kuid kahjuks ei ühtegi kindlat kuupäeva, kuna kumbki nendest ei olnud alguse juures. Nii nagu aru sain, oli lugu selline.

1952.aastal moodustati Eestis 3 oblastit, neist üks oli Pärnu oblast. Oblastis pidid olema rajoonid ja nii moodustatigi Abja rajoon, keskusega Abja-Paluoja. Kuna igas rajoonis pidi olema ka ALMAVÜ rajooni komitee, siis moodustatigi see ja sinna tuli instruktoriks keegi Karulas, kes sattus olema üks aktiivne mees ja kes toetas igati kõiki tehnikaspordi alasid. Kusagil 50-te teisel poolel olid Abja-Paluoja veel üks väga aktiivne raadioamatörismist huvitatu - Endel Kärblane, veidi hiljem UR2BZ, kes tuli välja ideega moodustada raadioklubi. Kärblasega lõi kampa ka Einar Suislepp (siis UR2LU, hiljem ES7RDR). Karulase aktiivsel toetusel moodustatigi ALMAVÜ rajoonikomitee juurde isetegevuslik raadioklubi ja taotleti ka kollektiivraadiojaama luba. Avatigi see 2. kategooria klubijaam kutsungiga UR2KAP. Kuid millal? Igatahes 1963.a. nimekirjas eksisteerib veel see klubijaam ja lisaks veel Abja kandist kokku 8 individuaalset raadiojaama kutsungit. Selleks ajaks oli aga üks organisaatoritest, Kärblane, lahkunud juba Tihemetsa.

Ka järgneva konverentsi korraldas Tartu Raadioklubi koos oma aktiiviga. See toimus 1961.a. detsembris ja oli organisatsiooniliselt juba väga korralikult paika pandud üritus. Ka oli sellel konverentsil külalisi Lätist, Leedust, Pihkvast ja Moskvast. Tähtsaimaks külaliseks oli N.Liidu ALMAVÜ Keskkomitee töötaja ja N.Liidu RSF sekretär Nikolai Valentinovitš Kazanski, UA3AF. Konverentsi esimese päeva õhtuks oli kinni pandud terve söökla. See koht oli varem tuntud kui Kolme Koopa Kõrts, nüüd on seal peale ringiehitamist üks restoran. Meeleolu sellel koosviibimisel tõusis kõrgele. Kui laual lõppes „keelekaste”, saime Arvoga, UR2CW, hakkama hännatu teoga – läksime baari ja kahe peale ostsime 10 pudelit rumeenia rummi, mis oli üks kaunis jõle jook, aga paremat seal ei olnud ja nagu puuhalge kandsime need lauale. Tulemus oli varsti käegakatsutav – meie kõrge külaline väsis päris ära ja mina pidin tema kandma „Aurora” hotelli (seda hotelli pole enam ammu olemas). Kahjuks ma pole kusagilt leidnud seda konverentsi puudutavaid materjale, küll aga on mul paar hägust fotot sellest sündmusest, õigemini endast sellel konverentsil..

Vahelugemine nr.17

N.V.Kazanski oli kogu N.Liidu amatörismi administratsiooni poole niiditõmbaja. Olles ise lühilaine amatöör 30-test aastatest alates, tundis ta seda ala vaieldamatult hästi. Tema koos Krenkeliga (RAEM), kes oli N.Liidu RSF juhatuse esimees, olid ainsad amatörismi esindajad, kes võtsid osa ka rahvusvahelisest elust, olles korduvalt IARU konverentsidel N.Liidu RSF delegaadid. Kazanski oli ise väikesekasvuline ja kõhetu, ilmselt juudi verd mees, kellel oli haruldane nina tundmaks poliitilisi tõmbetuuli, mistõttu ta püsis ametis kõrge vanuseni. Kandes väga tugevaid prille, jättis ta bürokraadist kuiviku mulje, kuid lähemalt tundes said aru, et on tegu küllaltki muheda” hammiga”. Ta oli kogu aeg ka aktiivne bandidel. Esialgu oli tal pikka aega omatehtud cw jaam võimsusega 15 watti. Alles tunduvalt teistest hiljem, kui 90-te alul läks pensionile, sai ta endale Moskva amatööride abil transiiveri ja oli väljas ka SSB-l. Viimati kohtasin teda eetris paar aastat tagasi vahetult enne ta surma. Mul oli temaga korduvate kohtumiste järgi tekkinud head isiklikud suhted. Kui 1989.aastal Arvo alustas ES kutsungite tagasi saamise kampaaniat, helistasin ise ka otse Kazanskile ja seletasin olukorda ning palusin ettevõtmist toetada . Võib-olla see ka mingil määral aitas kaasa positiivse otsuse saamisele.

Olen kõnepuldis. Minu taga on konverentsi juhataja Karl, UR2BU.

Minu teada sellega lõppes konverentside jada Tartus ja järgmine toimus juba Tallinnas, kahjuks ei mäleta aastat. Aset leidis ta Lai t. 1 väikeses saalis, kuhu olid paigutatud laudad seltskondadele. Meelde on sellest jäänud Teo (UR2AO) poolt korraldatud viktoriin ja ka see, et meie laudkond esines sellel viktoriinil kaunis nigelalt. Üheks talviseks meeldejäävaks sündmuseks oli 1971.a. vist veebruari kuul Tallinna Raadioklubi 25.aastapäeva pidulik tähistamine. See sündmus toimus siis veel J.Tompi nimelise klubi (Pikal tänaval) Oleviste saalis. Kohale oli tulnud märkimisväärselt palju rahvast, nende hulgas ka veteranid A.Talvet, A. Jätmar ja K.Kallemaa. Sellest üritusest on järele jäänud mitu fotot ja suveniirtops graveeringuga „Raadioklubi 25”. Hiljem olen mõelnud, et selle üritusega lõppeski Raadioklubi kui klubilise asutuse periood. See viimane kokkusaamine oli kui klubi peied.

Peale meie omade konverentside oli samasuguseid üritusi meie naabritel lätlastel ja leedulastel, kus me usinasti käisime ja ka idanaabritel. Üheks meeldejäävamaks oli grusiinide poolt korraldatud konverents Kutaisis 1976.aastal. Delegaate sellel konverentsil oli igast N.Liidu otsast. Kohal oli ka Moskvast Keskraadioklubi tegelinskid, eesotsas Ševljaginiga, kes oli CRK-s (Keskraadioklubi) amatööride distsipliini järgi peavalvaja.

Vahelugemine nr. 18

Käisin oma tööülesannete tõttu sageli Moskvast ja alati tegin visiidi ka CRK-sse. Olin seal juba aastaid kõikidega tuttav ja seda ka Ševljaginiga. See aga aitas mul omakorda kaitsta nii mõnegi meie amatööri käekäiku mõne kontrollteenistuse poolt tabatud „patu” pärast. Olin ju siis ERF presiidiumi aseesimees ja seetõttu Ševljagin alati kirjutas mulle otse ja palus kas selgitusi või nõuannet kuidas toimida jne. Tema käekiri oli võimatu ning iga kirja läbilugemine oli suur pingutus. Nüüd viimase klubi kolimise aegu tulid välja paar tema kirja minule, mis tuletas mulle meelde ka neid näotuid juhtumeid, kus tuli lahendada meie oma amatöörise kolleegi kaebusi Moskvasse kaasamatööri kohta.

Meilt osalesid konverentsil UR2YL, UR2CW ja mina. Konverents ise oli korraldatud organisatsiooniliselt suhteliselt hästi. Ettekandeid oli nii ümmargusi kui ka kaunis teravaid. Ma ei mäleta päris täpselt seda kuidas see juhtus, et konverentsi otsuse projekti pidid koostama UR2CW ja UR2AR. Kuid eelmisel õhtul toimus bankett, kus kõik grusiinid pidasid vajalikuks meie kahe eestlasega veiniklaasi tõsta. Ja neid grusiine oli palju ja veiniklaasid olid tõesti suured. Aga hommikul pidime me selle otsuse projekti valmis tegema. Tehtud ta sai. Sinna me siis kirjutasime sisse igat liiki tol hetkel progressiivseid ideid ja soovitusi. Meie suureks imestuseks kinnitas konverents selle otsuse! Noh, muidugi lõppes see lugu skandaaliga Moskvast ning kogu konverents vaikiti CRK poolt maha.

Muidugi on selle pika aja jooksul olnud igat liiki kohtumisi väga paljude amatööridega maailma igast otsast, olen esinenud ettekandega ühe prominentsema DX klubi – NCDXC (San Franciscos) koosolekul, mitmel korral külastanud Euroopa amatööride suurfoorumit Friedrichshafenis, osalenud IARU 1. regiooni konverentsidel jne. Kuid siin ma tahaksin jälje jätta ühest suurest meie hobi rüütlist – Anatoli Moskalenkost, UA2AO. Ta oli ere kujud meie kõigi hulgas. Avatud maailmavaatega inimene, keda tundsid

Anly nime all väga paljud amatöörid üle maailma ja kõva dx-mees. Elu lõpu poole hakkas ta koguma teise maailmasõja ajal landleasi alusel Venemaale saadetud lühilaine vastuvõtjaid. Talle saadeti neid mitmest riigist ja enne oma surma (mao vähk) korraldas ta oma kogu saatmise Peterburgi suurtükiväe muuseumile, kus see kogu on siiani eksponeeritud. Ka paljud meie amatööridest olid temaga kohtunud nii Tallinnas kui mujal. Kuuldes tema surmast ütles mu abikaasa, et lahkus ainus tõeline džentelmen amatööride hulgast.

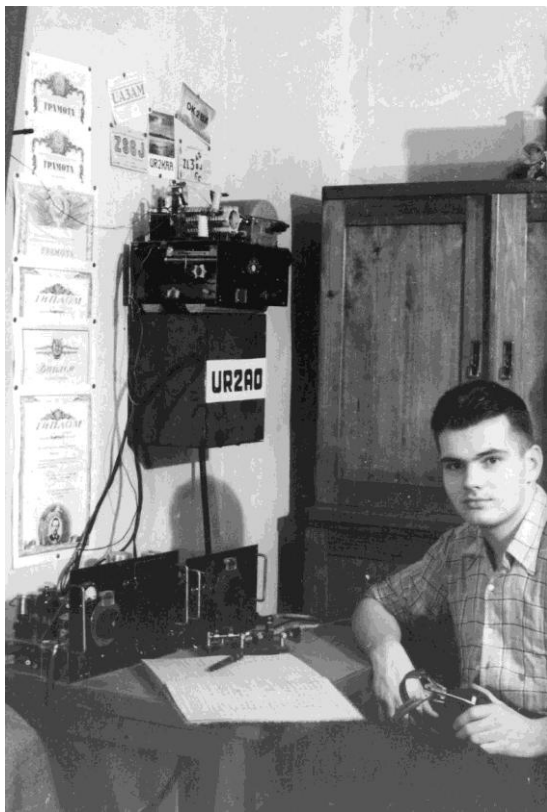
UA2AO ja osa tema kollektsioonist

11. Võistlemistest

Võistlustest osavõtmine oli üldiselt kohustuslik, seda nii kuuldejaamadele kui ka saatejaamade omanikele. Sest nende osavõtjate numbrite alusel raporteerisid kõik ALMAVÜ üksused alt üles oma „töövõite”. Kord mingi N.Liidu telefonivõistluse järel (ilmselt 1948.a. jaanuaris) aeti kümnekond minusugust poissi kokku ja lasti üks kellegi poolt tehtud võistlusaruanne igal ühel oma nimele ringi kirjutada. Oli ju kellelgi vaja näidata kõrget osavõtu määra! Oma esimese tegeliku võistlusaruande esitasin 1952.aastal ja sellega olin UR2-testis (nii on see kirjas päevikus) meie kuuldejaamade seas 5. kohal. Minule hakkas võistlustes osalemine meeldima. Muidugi täit mõnu võistlustest hakkasin saada peale seda, kui sain oma jaama üle viia juba 2. kategooriasse. Võistlused pakkusid mulle põnevust, pingutusi, rõõmu ja masendust. Nii nagu sport ikka. Ju seda siis ka paljudele teistele, sest 50-te keskpaiku kehtestati ALMAVÜ süsteemis oma spordijärkude süsteem, mis ei olnud seotud Spordikomitee poolt hallatava süsteemiga. Ühtne spordikvalifikatsiooni süsteem kõikidele spordialadele kehtestati 60-te alguses.

Tollel ajal olid lühilainetel peamiseks võistlusteks N.Liidu meistrivõistlused. Eesti amatööridel neis võistlustes kõrgeid kohti saavutada oli küllaltki raske, kuna asusime selle tohutult suure riigi lääneservas, aga võistluste juhend oli üks kogu N.Liidule. Seega võitjad olid alati kusagilt Uraalide kandist või Kes-Aasia vabariikidest. Kuid siiski, 1951.a. Tepljakov, UR2AM võitis 3. kategooria (inpt. 10W) jaamade hulgas 3. koha ja mul õnnestus võita 1971.a. phone meistrivõistlustel 3. koht, kuigi esimese 10 hulgas olin olnud korduvalt. Tulemused hakkasid siis paranema, kui olin muutnud QTH-d ja sai üles pandud see 3-elementiline kuup. Ka võimsuse poolest olin individuaaljaamade seas N.Liidus täiesti rahuldaval tasemel.

Aktiivseks võistlustes osalejaks oli muidugi ka Teo Tomson, UR2AO. 1972.a. tuli ta Eesti esimeseks meistriks lühilainetel (sellest veidi hiljem). Tema aktiivsus on kestnud tänini ja igal aastal on ta ka osa võtnud meie välipäevadest.

Teo, UR2AO Püssi päevilt, ca 1957.a.

1956.a. lõpul tuli eetrisse UR2AT, Mati Juhat. Ei mäleta, et ta oleks eriti huvitunud dx-jahist, kuid oli sihikindel võistleja. Alul lühilainetel ja hiljem ultralühilainetel. Meistersportlaseks lühilainespordis sai ta tükk aega enne mind, nagu UR2CW ja UR2AO-gi. Kui teised töötasid kontestides cw-l vibropleksiga, siis tema tegi esimesena Eestis elektroonse automaatvõtme. Mäletan, see oli tehtud kahe kahekordse trioodiga ning kahe polariseeritud releega. Mõningaks ajaks andis ta seda ka minule kasutada. Mati elas Tähetorni tänaval, küllaltki lähedal Teole ja eks nad võistluste ajal segasid üksteist päris kõvasti. Antenniks kõrgematel lainealadel oli tal ilusti tehtud „kuup”, mis oli maja kõrval asuva sõrestikmasti tipus. Varajane surm katkestas selle tõsise operaatori tee.

Tallinnas oli esimeseks amatööride taimelavaks muidugi raadioklubi ja selle kollektiivjaam UR2KAA, hiljem UK2RAA. Selle klubijaama ülemaks oli kuni 1958.aastani, v.a. teenistusaeg armees, Roland Kesker. Mina, Arvo ja meie kaasaegsed peame teda oma treeneriks ja võistlemisele innustajaks. Ise oli ta väga ilusa „käekirjaga” cw operaator. Ta töötas vibropleksiga haruldaselt „meloodiliselt”. Oma esimese võistluse pidas ta koos A.Jätmariga juba 1947.a. veebruaris ja oma karjääri lõpetas 1959.a. single-multi klassis ARRL contesti võitmisega. 50-te lõpul ja 60-te alguses sai teiseks keskuseks, kus kasvatati operaatoreid ja võeti osa võistlustest Tallinna Pioneeride Palee raadioklubi. Eestvedajaks oli seal kõva ärilise soonega Jevgeni Letunov. Ta oskas saada oma ringile korraliku riikliku finantseerimise. Haarates oma tegevusega kaasa UR2AM'i, Aleksei Tepljakovi, kes töötas RET-is tsehhi juhatajana ja kes koos abilistega oli juba teinud UR2KAA-le uue jaama, seadis ta neile eesmärgi üles panna klubi raadiojaam, mille kutsungiks sai UR2KAN ning valmistada ja katusele üles panna 20m lainealale 4 elemendiline yagi. Palee asus Aia tänaval paremat kätt just enne ujulat. See oli tõesti ilus vaatepilt, kui keset stiilse vana kolmekordse ehitise katust kroonis seda maja amatööridele nägus antenn! Saatjaks oli „kroonu” lühilaine saatja „Neptun”, kahe GY-80-ga lõppastmes. Töötasid raadioringid, kus valmistati ette ka operaatoreid. Sealt said oma alguse tuntud „tegijad” nagu ES1AF, ES2RJ, ES2EZ, ES2RL, ES1AX, ES1AN, ES1CN j.t. See klubijaam oli väga aktiivne igat liiki võistlustel. Mäletan, et kord koopereeruti UR2KAA tiimiga ning võeti osa CQ WW-st multi-multi klassis. See vist oli esimene multi-multi katse Eestis.

Minu enda tulemused igat liiki võistlustel paranesid aasta-aastalt. Kui alustati Balti contestiga, siis esimesel aastal oli võidukas Algis, UP2NK, teisel aastal mina, siis jälle Algis ja siis mina. Rändauhinnaks olid leedukad välja pannud puust alusel veiniankru. Peale teistkordset võitu oli see ankur selleks ajaks nii kuivanud, et tema ärasaatmiseks pidin talle kuidagi väliskuju taastama! Minu parim tulemus CQ WW-del oli 1966.a., mil ma olin SSB-l Euroopas 14 MHz-l esimene. WAE contestides oli parim 1970.a. 3.koht Euroopas.

Kohalikud minitestid olid vägagi aktiivsed. Ka mina üritasin alati neist osa võtta. Mul on säilinud minu 1972.a. minitestide diplomid. Nende järgi võin hinnata, et olin siis väga heas sportlikus vormis ning vaatasin optimistlikult lähenevat esimest Eesti meistrivõistlust lühilainetel. Kuid asjalood olid sellised. Enne Franz Josefi Maale dx-peditsioonile minekut olin ära andnud oma juhtsaatja, ekspeditsiooniks plaanitud transiiverid ei saanud aga valmis ja me laenasime selleks ekspeditsiooniks UR2QI, Slava Krivošei käest tema äsja ostetud UW3DI transiiveri, milline oli siis ainsaks transiiveriks Eestis. Saabudes ekspeditsioonilt tagasi jäi see „pill” meistrivõistlusteks minu kätte. Ning siis läksid eetris lahti jutud, et mina üritan ebasportlikult võita seda võistlust, kuna kellelgi teisel ei ole taolist aparati ja võistlus oleks ebaõiglane. Selle teema variante ma kuulsin mitmeid. Ma mõtlesin sügavalt selle küsimuse üle ja otsustasin, vaatamata oma heale vormile, loobuda võistlusest. Esimeseks Eesti meistriks tuli teenitult Teo, UR2AO. Ma olen hiljem sellele korduvalt mõelnud ja alati on tulemuseks see – ma tegin õige otsuse. Me ei ole professionaalsed sportlased, meie heaolu ei sõltu kohast, mille saame võistlustel. Me oleme amatöörid ja meid seob raadiospordiga temasse kiindumine. Aga igapäevaste suhtumise meie ühisesse hobisse peab olema rangelt eetilise ja teisi austav. Vastasel juhul see hobi hääbub. Ma ei ole pidanud eetiliseks võtta osa võistlustest mingis klubijaamas oma kutsungiga. Mis õigust on teiste töö ja vaeva „endale tasku pista”? Aga paistab, et eetikal on kummipaela omadusi. Samuti on mulle vastuvõtmatu nn. brigaadiline töö maade tagaajamisel ja kellelegi teisele „maade tegemisel”. Aga kahjuks tänapäeval mõningate meie kolleegide juures on see igapäevaseks tavaks. Ka pärast „oma” saavutuste üle kiitlemisel.

Eraldi teemaks meie ajaloo käsitlusel peaksid olema välipäevad. Oma algaastatel oli see tõeline massiüritus! Igal vähegi künkal oli paiga leidnud mõni jaam. Kuna ma ise ei ole kunagi omanud ULL aparatuuri, siis iseseisvalt ei käinud ma kordagi seda võistlust tegemas, aga omades võistluskogemusi LL-1 ja tundes cw-d, kutsuti mindki mõnikord kaasa. Ma arvan, et see oli 1963.a., kui K.Sepp, UR2BT ja A.Välste, UR2IV kutsusid mind esmakordselt oma kampa. See oli veel aeg, kui töötati patareitoitega aparatuuriga ning omatehtud „tükkidega”. Sel aastal sõitsime Kellavere mäele, kus oli puidust triangulatsiooni torn. Kohale saabudes hakkasime kraami torni tipus olevale platvormile tõstma. Selleks „liftiks” võtsime ühe kroonu seadme puidust transpordi kasti mida siis välitelefoni kaabliga tõmbasime üles. Raudnikkel akude patarei jättsime alla, aga muu aparatuur pidi minema üles. Paar esimest tõstet läksid ilusti korda, aga siis, kui kastis oli saatja ja vastuvõtja, juhtus see, mida kuidagi ei oleks tohtinud juhtuda. Kaabel läks katki ja 8-10 m kõrguselt lendas kast alla tõstmist ootavate antennide peale! Minu esimeseks mõtteks oli küll see: pidime me siis nii kaugele tulema selleks, et kohe koju minna!? Sepakas aga lohutas, et küll kõik saab korda. Peale tema paaritunnist tööd oligi kõik jälle töökorras.

Siin Sepakas ja Ants (UR2IV) valmistuvad aparatuuri masti tõstmiseks

1969.a. ja 1971.a. olin võitja meeskonna liige. Siis oli välipäeva võitja ka ULL alal Eesti meister. Lühilainetel sain Eesti meistriks alles 1993.aastal. Saatuse iroonia! Kuna N.Liidu meistrivõistlused ULL-1 olid kriisi seisundis, sest ei suudetud üle kogu selle suure maalahmaka mitte kuidagi tagada vähegi ühtlasemaid tingimusi, siis otsustati neid võistlusi hakata korraldama uut moodi: kõigi võistkondade väljasõiduga ühte piirkonda ja seal võistluskohtade jagamine teha loosimisega. Selleks, et ei oleks

kiusatust töötada lubatust suurema võimsusega, määrati iga võistkonna juurde ka üks kohtunik. Taolise süsteemi järgi hakatigi pidama NL meistrivõistlusi, neist esimene toimus 1963.a. ja T.Tomsoni mäletamiste järgi oli ta seal ainus meie võistleja. 1964.a. olid meilt kindlasti „tules” A.Väliste, UR2IV ja J.Pääro, UR2KAT. Kolmanda võistleja kohta pole jälgi jäänud, kuid võistkond saavutas 3. koha. Enam on andmeid 1965.a. meistrivõistluste kohta. Siis olid võistkonnas M.Juhat, UR2AT, Ü.Rätsep, UR2CR ja A.Väliste, UR2IV. Esindajaks oli A.Kallaste, UR2CW. On säilinud ainult esialgsete võistlustulemuste protokoll, mille järgi UR2IV tuli 430 MHz lainealal esimeseks. Järgmised võistlused oli otsustatud korraldada Aasovi mere ümber. Eesti võistkonnale oli loosiga sattunud Berdjanskaja Kossaa. See oli üks mitu kilomeetrit pikk ja kitsas liivane poolsaar 10 km lõuna pool Berdjanski linna. Mõnes kohas oli poolsaare laius ainult mõnikümmend meetrit, kohati aga üle 100m lai. Eesti võistkonnas oli 4 võistlejat (J.Pääro, E.Lohk, A.Väliste ja M.Juhat) tehnik (K.Sepp), kokk (M.Sepp, end. Iidnurm, UR2DA) ja esindaja (A.Kallaste) ning tema XYL Laine.

Nii see võistkond Berdjanskaja Kossaal välja nägi

Tallinnast sõitsime kohale bussiga ja valisime koha poolsaare tipu poole. Igale võistlejale oli oma telk. Ilm oli päeval ilus, aga pimeduse tulekuga tulid kallale sääsed. Ja nad olid igavesed pirakad! Võistlus ise oli selline...keskmine. Meie meeskonna võistlusjärgne lõõgastumine toimus Krimmis, Jaltas. Meelde on jäänud veel see, et kogu tee võistluse paika ning tagasi mängisime pidevalt bridži. Järgmisel aastal toimus selline üritus Moskva lähistel. Vanast võistkonnast oli järgi tuumik, ainult Jüri Pääro asemel oli Tõnu Elhi (UR2DW). Seekordne võistlus on meelde jäänud erakordselt näruse ilma poolest. Pidevalt sadas, öösel langes temperatuur nulli lähedale. Asusime heinamaal, kust heina polnud teab millal lõigatud. Kõik vettis läbi, liikusime telgist telki jalad ja keha mähituna kilesse. Niiskuse tõttu lakkas mul võistluse ajal töötamast saatja kommutatsioon ja nii see võistlus mul nässu läks. Parim oli Ants Väliste, kes tuli ühel lainealal 3. kohale. Nii kui võistlus lõppes ja meie hakkasime sättima end Moskvasse väljamagamisele, läks ilm ilusaks, soojaks. Vähemalt saime end üles soojendatud. Hiljem ma enam ULL võistlustest ligi 30 aastat osa ei võtnud.

UR2AR, UR2IV ja UR2DW viimas ja külmas keset suve Moskva all.

Vahelugemine nr.19

Sport on sportlase suhtes karm. Harjutad, treenid, võistled ja leiad, et oledki oma tipu minetanud. Sinu asemel tulevad uued, kes teevad läbi sama tsükli, ja nii see kordub ja kordub. Minu kui LL individuaalvõistleja tipp langes ajavahele 1963-1972. Minu järel tulid UR2QI, temale järgnesid UR2RJ, UR2QD, ES5MC, ES1AJ ja nüüd ES5TV. Enne mind olid UR2AT ja UR2AO. Iga üks neist on olnud või on nüüd tõsine tegija omal ajal. Kuid aja kulgedes muutuvad kogu aeg tehniline varustatus, võistluste taktika ning tehnika. Seetõttu on mõttetu rääkida sellest, kes on olnud neist kõige kõvem mees. Mõned neist, sealhulgas ka mina, on saavutanud omad tulemused enda ehitatud aparatuuriga, mõned aga on kasutanud selleks teiste poolt valmistatud klubijaama. Aga üks on selge: need ülaltoodud loetelus märgitud kutsungid kuuluvad amatööridele, kes on jätnud jälje meie võistluste ajalukku.

12. Ekspeditsioonidel osalemine

Mul on olnud võimalusi osaleda kolmel dx-peditsioonil. Ma arvan, et igale dx-dest huvitatule on äärmiselt põnev osaleda sellistes dx-peditsioonides, millesed on olnud suure rahvusvahelise tähtsusega. Need ekspeditsioonid, millest ma osalesin, olidki just sellised.

Esimeseks selliseks dx-ekspeditsiooniks oli koos Tõnuga, UR2DW, töötamine Franz Josephi maalt 1972.a. kevadel. Sellest üritusest ma kirjutasin pikemalt ES-QTC Nr. 10-s 1995.a. sügisel. See oli igati õnnestunud dx-peditsioon, milline oma tulemustega pälvis ka kõrget rahvusvahelist tunnustust. Teine dx-peditsioon, mis andis „uue maa” DXCC maade loetelusse, oli Soome ja N.Liidu ühissettevõtmine Malõj Võssotski (soome keeles Ravansaari) saarele. Asi on selles, et nimetatud saar, milline asub Venemaale kuuluvas Viiburi lahes, renditi 1962.a. septembris Soome riigile ja teda haldas Saima Kanali administratsioon. Juba 1970.a. Armas Valste, siis SRAL-i president, sai aru, et see pisike Soomele renditud saar, milline on ümbritsetud teise riigi territooriumiga, vastab igati DXCC reeglite järgi eraldi „maa” staatusele. Seda kinnitas siis ka ARRL. Soomlaste üritus teha sinna dx-peditsioon, sai aga nõukogude ametnike poolt kindla „njet-i”. Martti, OH2BH, võttis juba 70-te aastate lõpu poole minuga kontakti, et ma üritaksin neid antud teemal aidata. Palusin siis Sauli meid toetada, kuid lõppude lõpuks ei tulnud midagi siis sellest välja. Vahepeal oli aga kätte jõudnud Gorbatšovi ja „glasnosti” aeg. Martti pöördus uuesti minu poole ja nüüd ma leidsin lõpuks sellele lahenduse. Sõitsin Moskvasse ja rääkisin kogu loo ajakirja „Radio” peatoimetaja asetäitjale, oma vanale sõbrale Boris Stepanovile. Ma teadsin, et tal on head kontaktid väga kõrgel ja väga tugevatega. Andsin talle edasi Martti ettepaneku, et kui õnnestub luba saada, siis läheks saarele Soome-N.Liidu ühisekspeditsioon. Luba saadi 1988.a. ja seiklustega sinna mindi. Kutsungiks määrati 4J1FS. Soome poolt olid operaatoriteks Martti, OH2BH, Pertti, OH2RF ja John, OH5NZ ning teiselt poolt Boris, UW3AX, Gena, UZ3AU (nüüd RZ3CC) ja mina, UR2AR. Me ei teadnud, millised tingimused meid saarel ootavad, kuid see, mis tegelikult seal oli, ületas meie kõiki ootusi. Saarel oli Saima Kanali administratsiooni majake, milles oli 3 tuba ja sisustatud köök. Külmkapp töötas gaasil, riulitel toidunõud, õues eraldi veel majake magamistubadega ning saun. Soomlased tõid kogu tehnika, antennid ja generaatori koos kütusega. Kokku tegime 96 tunni jooksul veidi üle 14000 QSO. Siin sai kogeda, mis tähendab töötada „uuel maal”!

Järgneval aastal kordasime taas ekspeditsiooni ja seda suuremate jõududega. Plaanis oli töötada korraga 4 jaamaga, neist üks satelliitsidede tarbeks. Operaatoriteks olid soomlastest Martti, OH2BH, Jari, OH2BU, Ari, OH1EH, Mika, OH2JA ja Jukka, OH6DD. Teiselt poolt Alex, UA1ALZ, Gena, UZ3AU, Boris, UW3AX, Larry, UA6HZ ja mina. Lisaks veel üks ameeriklane Chip, K7JA, kes tõi kaasa katsetamiseks transiiveri FT1000 prototüübi. Kokku tehti sellel dx-peditsioonil kaunis viletsa levi juures siiski 41000 sidet. Tänapäeval on Saima Kanali administratsioon sellest saarest loobunud ja on ilmselt aja küsimus, millal see „maa” läheb ”deleted” maade nimistusse.

Lõppsõna

Ülaltoodud on minu raadioamatörismi tee esimene ja enam huvi pakkuvam osa koos põgusa tausta kirjeldusega. Ma usun, et läbi oma silmade nähtuna suutsin edasi anda raadioamatörismi taasteket Eestis peale sõda. Nagu tekstist on näha, algavad minu isiklikud mälestused sellest küll alles 1947.a. lõpust, kuid üritasin puuduvat aastat kirjeldada dokumentide ja artiklite alusel. Enam-vähem detailsemalt on kirjeldatud ajavahe kuni 1972. aastani. Hilisem periood, peale dx-peditsioonide, kas ei lisa sellele midagi olulist või on veel nii värske, et on vara sellest kirjutada. Hilisemasse isikliku elu perioodi langeb kolm QTH vahetust, kaunis pikk vaikimise aeg, tõsised probleemid tervisega, kuid ka jõudmine DXCC tippu, s.t. oman kinnitusi kokku 380-lt „maalt” ja kõigist DXCC loetelu järgi praegu kehtivatest maadest. Meie ajaloo edasisel kirjapanekul oleks vaja jätta jälg ES prefiksi tagasi saamise „stoorist” ja ERAÜ taasloomise vaevadest, unustamata sealjuures seda ajaloolist ERF nõukogu koosolekut 80 m lainealal. Kirjapanemist ootavad veel amatörismi sõjajärgne areng Tartus, Rakveres, Võrus, Ida-Virumaal ning saartel. Selleks asjahuvilistele jõudu ja tahet!

Enn Lohk, ES1AR